

VARSINAIS-SUOMEN

MAAKUNTA

ENNUSTE

VUODELLE 2018

 Yrittäjät

VARSINAIS-SUOMI

1. JOHDANTO

1.1 Varsinais-Suomen talous on hyvällä kasvu-uralla

Vuoden 2018 Varsinais-Suomen Maakuntaennusteen tulokset kertovat, että varsinaissuomalaisten yrittäjien talousodotukset kasvavat ja kolmatta vuotta peräkkäin.

Varsinais-Suomen Maakuntaennusteen keräämät tiedot 1 004 varsinaissuomalaiselta pk-yrittäjältä osoittavat, että varsinaissuomalaiset yrittäjät lähtevät myönteisissä tunnelmissa alkaneeseen vuoteen. Yrittäjät uskovat sekä liikevaihtonsa, kannattavuutensa että investointiensä määrän kasvavan viime vuodesta. Varsinaissuomalaisten pk-yritysten merkitys työllistäjänä jatkuu myös vahvana ja henkilöstön määrän uskotaan kasvavan Varsinais-Suomen Yrittäjien jäsenyrityksissä tänä vuonna, vaikka kasvu on hieman taittunut viime vuoteen verrattuna.

Varsinais-Suomen Yrittäjät on vuodesta 1993 lähtien kartoittanut jäsenkuntansa arvioita seuraavan vuoden suhdanneodotuksista. Syksyllä 1999 yrittäjien yhteistyökumppaneina aloittivat varsinaissuomalaiset Osuuspankit. Maakunnan merkittävimmän yrittäjäpankin, Osuuspankin, osallistumisen myötä kyselyä kehitettiin ja monipuolistettiin. Osuuspankit ovat tuoneet Maakuntaennusteen laatimiseen muun muassa rahoitus- ja vakuutusksymysten asiantuntemuksen. Tämänkertainen ennuste on jo 19. Osuuspankkien ja yrittäjäjärjestön yhteistyönä syntynyt raportti ja 25. Varsinais-Suomen Maakuntaennuste kautta aikojen.

Varsinais-Suomen Maakuntaennuste laaditaan vuosittain siten, että tulokset voidaan esitellä mahdollisimman tuoreena heti vuoden alussa. Kyselylomake sisältää vuosittain toistuvien vakiokysymysten lisäksi vaihtuvia, yrittäjille ajankohtaisia joko valtakunnallisesti tai paikallisesti mielenkiintoisia aiheita. Kysely tehtiin tällä kertaa 1.–15.11.2017 Internet-kyselynä suomen ja ruotsin kielillä.

Vuodesta 2003 lähtien ennusteessa on ollut mukana yrittäjien arviot omasta sijaintikunnastaan. Tällä kertaa yrittäjien kuntanäkemyksiä kysyttiin jo 16. kertaa. Rahoitusosassa tiedusteltiin yrityksen ensisijaisesti käyttämää vahinkovakuutusyhtiötä nyt yhdeksättä kertaa ja arvioita vakuutusyhtiön valintaan liittyvistä tekijöistä neljäntenä vuotena peräkkäin.

Tämän vuoden vaihtuvat kysymykset käsittelevät muun muassa digitalisaation merkitystä ja yritysten digivalmiuksia, yrittäjien eläke- ja vakuutusturvaa sekä näkemyksiä Sipilän hallituksen toiminnasta. Osa näistä tuloksista julkaistaan 9.1.2018 tässä raportissa ja osa alkuvuodesta järjestettävässä Varsinais-Suomi Kasvuun 2018 -seminaarissa.

Varsinais-Suomen Maakuntaennusteen toteuttamissuunnitelman on laatinut alun perin Turun kauppakorkeakoulun PK-Instituutti. Kyselyn toteuttamisesta ja viestinnästä vastaa Varsinais-Suomen Yrittäjien ja Varsinais-Suomen Osuuspankkien kumppanina Eurofacts Oy.

1.2. Maakuntaennusteeseen vastasi tänä vuonna reilu tuhat yrittäjää

Kutsu Varsinais-Suomen Maakuntaennuste 2018 -kyselyyn lähetettiin sähköpostilla Varsinais-Suomen Yrittäjien niille 7 476 jäsenelle, jotka ovat ilmoittaneet sähköpostiosoitteensa. Kysely toteutettiin Internet-kyselynä. Vastaukset saatiin 1 004 yrittäjältä eli 13,4 prosenttia kyselyn saaneista vastasi kyselyyn.

Yrittäjien aktiivinen osallistuminen ennusteen pohjana olevaan kyselyyn tekee Maakuntaennusteesta erittäin luotettavan. Vastausten pohjalta laadittu Varsinais-Suomen Maakuntaennuste on maamme kattavin ja luotettavin alueellinen suhdannebarometri, joka toteutettiin tänä vuonna jo 25. kerran.

Maakuntaennustetta varten vastaajayritykset on jaettu neljään eri kokoluokkaan. Näitä ovat yksinyrittäjät, erittäin pienet yritykset (2–9 työntekijää), pienet yritykset (10–49 työntekijää) sekä keskikokoiset ja suuret yritykset (yli 50 työntekijää). Varsinais-Suomen yrityksistä 99,8 prosenttia on pk-yrityksiä. Tämä vastaa koko maan keskiarvoa.

Kyselylomakkeessa vastaajia pyydettiin valitsemaan yrityksen päätoimiala seitsemän vaihtoehdon joukosta.

Maakuntaennusteen vastaajien profiileissa on vuosittain vain pieniä muutoksia.

Tyypillisin kyselyyn vastannut yritys oli, kuten aiempinakin vuosina, 2–9 henkilöä työllistävä, Turun seudulla toimiva palvelualan yritys. Alle 10 henkilöä työllistäviä yrityksiä edustaa 86 prosenttia vastaajista.

Eniten vastauksia kyselyyn tuli Turusta (283 vastausta, 28 % kaikista vastaajista), Salosta (131 vastausta, 13 % kaikista vastaajista), Kaarinasta (69 vastausta, 7 % kaikista vastaajista), Uudestakaupungista (51 vastausta, 5 % kaikista vastaajista) ja Raisiosta (46 vastausta, 5 % kaikista vastaajista). Kymmenen eniten vastauksia keränneen kunnan joukossa ovat myös Naantali, Parainen, Lieto, Loimaa ja Kemiönsaari.

Raportissa on tulosten esittämisessä käytetty prosentti-osuuksien ja niiden muutosten lisäksi saldolukuja. Saldoluku saadaan vähentämällä myönteisten vastausten prosenttiosuudesta kielteisten vastausten prosenttiosuus. Saldoluku voi vaihdella -100 ja +100 välillä. Positiivinen saldoluku tarkoittaa optimistista ja negatiivinen saldoluku pessimististä talousnäkymää.

Maakuntaennusteen laadintaan osallistuneiden yritysten profiili:

(Suluissa muutokset prosenttiyksiköissä viime vuoteen verrattuna)

Sijainti:		
Turun seutu	60 %	(-4)
Salon seutu	15 %	(+2)
Vakka-Suomi	10 %	(+2)
Loimaan seutu	8 %	(-2)
Turunmaa	7 %	(+1)
Toimiala:		
Palvelut	48 %	(+3)
Kauppa	15 %	
Rakentaminen	15 %	(-1)
Teollisuus	10 %	(-1)
Kuljetus	6 %	
Maa-, kala- ja riistatalous	3 %	(-1)
Tietotekniikka	2 %	
Työntekijämäärä:		
Yksinyrittäjät	39 %	(+2)
Erittäin pienet yritykset (2–9)	47 %	(-3)
Pienet yritykset (10–49)	12 %	
Keskikokoiset ja suuret yritykset (50–)	2 %	

VARSINAIS-SUOMEN
MAAKUNTA
ENNUSTE
VUODELLE 2018

Yhteistyössä
Varsinais-Suomen Yrittäjät ja
Varsinais-Suomen Osuuspankit

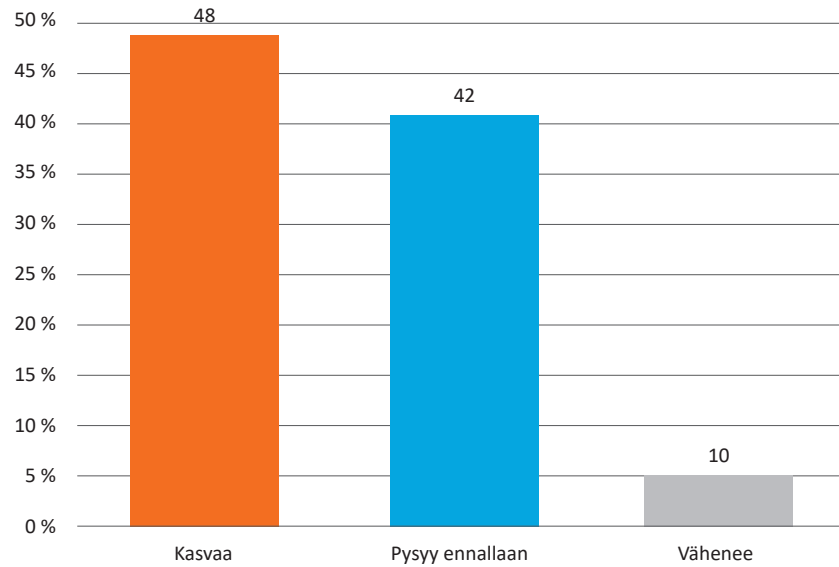
Toimitus Eurofacts Oy

 Yrittäjät
VARSINAIS-SUOMI

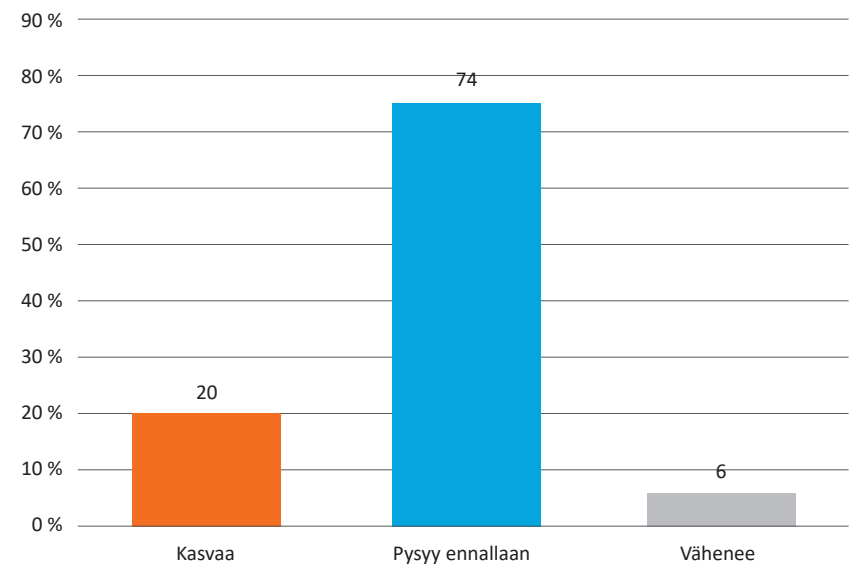
 OP

Varsinaissuomalaisten yritysten talousodotukset vuodelle 2018

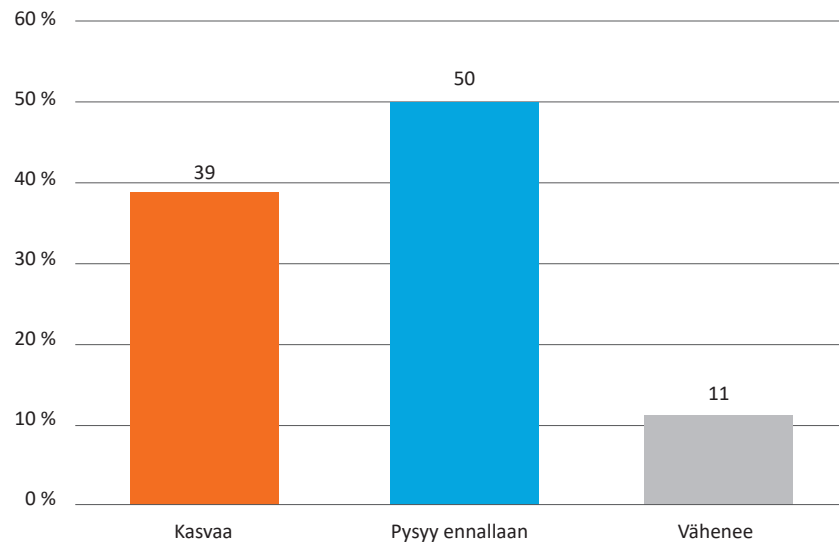
LIKEVAIHTO-ODOTUKSET 2018

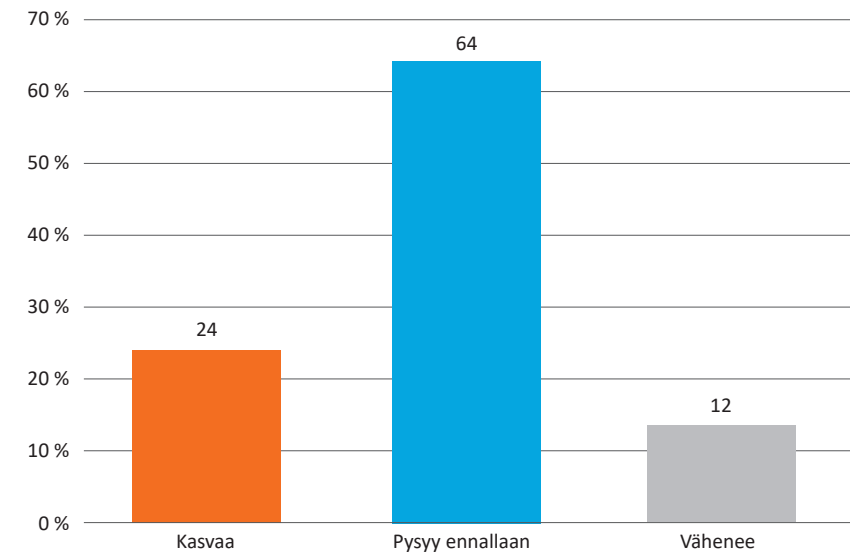
HENKILÖSTÖN MÄÄRÄN ODOTUKSET 2018

KANNATTAVUUSODOTUKSET 2018

INVESTOINTIAIKEET 2018

2. PK-YRITYSTEN TALOUSODOTUKSET VARSINAIS-SUOMESSA VUONNA 2018

2.1. Talusodotuksissa lähestytään huippuvuosia

Varsinais-Suomen Maakuntaennusteen tulokset osoittavat, että varsinaissuomalaiset yrittäjät lähtevät alkaneeseen vuoteen myönteisemmissä tunnelmissa kuin viime vuonna. Talouskehityksen uskotaan olevan tänä vuonna aiempaakin suotuisampaa Varsinais-Suomessa. Vaikka talusodotukset ovat taittuneet hieman kahteen edelliseen vuoteen verrattuna, lähenevät varsinaissuomalaisten yrittäjien talusodotukset tänä vuonna edelleen 1990- ja 2000 -lukujen huippuvuosia.

Varsinaissuomalaisista yrittäjistä 48 prosenttia uskoo liikevaihtonsa kasvavan, 42 prosenttia arvioi liikevaihdon pysyvän ennallaan ja 10 prosenttia arvioi liikevaihtonsa laskevan tänä vuonna. Liikevaihdon kehitysodotusten saldoluku on tänä vuonna 38 ja se on noussut viime vuodesta 4 yksikköä.

Myös kannattavuusodotukset ovat kohonneet viime vuodesta. Kannattavuuden kasvua ennakoii 39 prosenttia vastaajista, 50 prosenttia vastaajista arvioi kannattavuutensa säilyvän ennallaan ja 11 prosenttia arvioi kannattavuutensa heikkenevän. Kannattavuuden kehitysodotusten saldoluku on 28 ja se on noussut viime vuodesta 3 yksikköä.

Henkilöstön määrän arvioidaan niin ikään kehittyvän suotuisasti tänä vuonna. Joka viides, 20 prosenttia, maakunnan yrittäjistä uskoo henkilöstönsä kasvavan tänä vuonna, 74 prosenttia arvioi henkilöstön määrän säilyvän ennallaan ja 6 prosenttia ennakoii henkilöstönsä vähenevän. Henkilöstön määrän kehitysodotusten saldoluku on 14 ja se on noussut viime vuodesta 2 yksikköä.

Varsinaissuomalaiset yritykset ovat myönteisissä tunnelmissa myös investointiaikeissaan, kun lähes neljännes, 24 prosenttia, yrittäjistä arvioi investointiensä lisääntyvän, 64 prosenttia uskoo investointiensä säilyvän ennallaan ja 12 prosenttia arvioi investointiensä vähenevän. Investointiaikeiden saldoluku 12 on 4 yksikköä parempi kuin viime vuonna.

Saldolukuvertailu osoittaa, että Maakuntaennusteen 25-vuotisen historian aikana liikevaihto-odotuksia kuvaava saldoluku on ollut tätä vuotta korkeammalla vuosina 1999–2001, vuosina 2006–2008 sekä vuonna 2011. Kannattavuuden kasvuo-dotusten saldoluku on ollut tätä vuotta korkeammalla vuonna 2000, vuonna 2007 ja vuonna 2011. Henkilöstömäärän odotuksia kuvaava saldoluku on ollut tätä vuotta korkeammalla vuosina 2007–2008. Vuonna 2006 henkilöstömäärän odotuksia kuvaava saldoluku oli sama kuin tänä vuonna. Varsinaissuomalaisten yrittäjien investointiaikeiden saldoluku on ollut Maakuntaennusteen 25-vuotisen historian aikana kaksi kertaa kor-

keammalla kuin tänä vuonna, vuonna 1999 ja vuonna 2007. Vuonna 1998 ja vuonna 2008 investointiaikeiden saldoluku oli sama kuin tänä vuonna.

2.2. Turunmaa on talusodotuksissaan maakunnan kärjessä

Yrittäjien talusodotukset eri seutukunnissa ovat niin ikään kohentuneet viime vuodesta Turun seutua lukuun ottamatta. Muissa seutukunnissa odotukset ovat selkeästi viimevuotista toiveikkaampia. Turun seudullakin odotukset ovat viimevuotisella tasolla. Erityisesti Turunmaan ja Salon seudun yrittäjät odottavat liikevaihtonsa kasvavan. Turunmaalla ja Salon seudulla toimivat yrittäjät ovat niin ikään toiveikkaampia kannattavuuden myönteisen kehityksen suhteen. Turunmaalla ja Vakka-Suomessa on eniten toiveikkuutta henkilöstön määrän kasvuun. Turun seudulla on puolestaan suurin osuus niitä, jotka uskovat henkilöstönsä kasvavan. Investointien odotetaan kasvavan viime vuodesta kaikissa muissa seutukunnissa paitsi Turussa. Eniten investointiaikeet ovat kasvaneet Turunmaalla ja siellä on myös maakunnan suurin osuus niitä, jotka ilmoittavat investointiensä määrän kasvavan tänä vuonna.

Eniten liikevaihdon kasvua ennakoivat Turunmaalla toimivat yrittäjät. Turunmaan liikevaihto-odotusten saldoluku 47 on maakunnan korkein. Siinä on nousua viime vuoteen 13 yksikköä. Salon seudulla liikevaihto-odotusten saldoluku 43 on toiseksi korkein tänä vuonna ja se on noussut yhtä paljon kuin Turunmaan saldoluku. Vakka-Suomessa liikevaihto-odotusten saldoluku 37 on noussut 9 yksikköä viime vuodesta ja Loimaan seudun saldoluvussa 32 on nousua 7 yksikköä viime vuoteen verrattuna. Turun seudun liikevaihto-odotusten saldoluku on 36, mikä on 1 yksikkö vähemmän kuin viime vuonna.

Turunmaalla myös kannattavuusodotukset ovat korkeimmillaan tänä vuonna. Kannattavuusodotusten saldoluku on 38 ja siinä on nousua 2 yksikköä viime vuodesta. Salon seudun kannattavuusodotuksia kuvaava saldoluku on 35 ja se on noussut eniten maakunnassa, peräti 18 yksikköä. Turun seudulla kannattavuusodotuksia kuvaava saldoluku 28 on sama kuin viime vuonna. Loimaan seudulla kannattavuusodotusten saldoluku on noussut 1 yksikköllä ja se on tänä vuonna 23. Myös Vakka-Suomessa odotukset kannattavuuden kohentumisesta ovat nousseet merkittävästi ja saldoluvussa 20 on 10 yksikön nousu viime vuoteen verrattuna.

Henkilöstön määrä näyttää Maakuntaennusteen tulosten pohjalta kasvavan Varsinais-Suomen Yrittäjien jäsenyrityksissä kaikissa seutukunnissa. Henkilöstömäärän kasvua kuvaava saldoluku on tänä vuonna korkein Turunmaalla ja Vakka-Suomessa, joissa molemmissa saldoluku on 15. Vakka-Suomessa nousu on viime vuoteen 12 yksikköä ja Turunmaalla 5 yksikköä. Turun seudun saldoluku 14 on sama kuin viime vuonna. Salon seudulla saldoluvussa 11 on 5 yksikön nousu viime vuoteen verrattuna. Loimaan seudulla saldoluku 9 on laskenut yhden yksikön viime vuodesta.

Turunmaalla investointiaikeet ovat maakunnan korkeimmat ja saldoluvussa 21 on peräti 16 yksikön nousu viime vuoteen verrattuna. Myös Loimaan seudulla ennakoidaan investointien kasvavan viime vuodesta ja saldoluku 17 on noussut 7 yksikköä viime vuodesta. Vakka-Suomen saldoluku 13 on noussut reippaat 14 yksikköä ja vielä viime vuonna miinuksella ollut investointiaikeita kuvaava saldoluku on tänä vuonna tukevasti plussalla. Salon seudun investointiaikeiden saldoluvussa 12 on 8 yksikön nousu viime vuoteen verrattuna. Turun seudulla investointiaikeet ovat laskeneet aavistuksen viime vuodesta, kun investointiaikeiden saldoluku 9 on laskenut 1 yksikön. Kokonaisuudessaan investointiaktiivisuuden voidaan ennakoia lisääntyvän Varsinais-Suomessa viime vuoteen verrattuna.

2.3. Raision ja Naantalien yrittäjien tunnelmat ovat korkealla

Turun ja sen suurimpien naapurikuntien kuntakohtaiset tulokset purettiin nyt erikseen 12. kerran. Turun rinnalla talousalueen sisäisessä tarkastelussa ovat mukana Kaarinan, Liedon, Naantalien ja Raision yrittäjien talusodotukset.

Muita toiveikkaampia alkavan vuoden talusodotuksissaan ovat naantalilaiset ja raisiolaiset yrittäjät. Myös Turussa tunnelma talusodotuksissa on hyvä.

Naantalissa liikevaihto-odotukset ovat muita Turun alueen kuntia korkeammalla ja saldoluvussa 49 on nousua 21 yksikköä viime vuoteen verrattuna. Raisiossa liikevaihto-odotusten saldoluku 46 on noussut 12 yksikköä viime vuodesta. Muissa Turun alueen kunnissa liikevaihto-odotukset ovat laskeneet hieman. Turun saldoluvussa 40 ja Kaarinan saldoluvussa 33 on 1 yksikön lasku viime vuoteen verrattuna. Liedon liikevaihto-odotusten saldoluku 33 on pudonnut 3 yksikköä viime vuodesta.

Kannattavuusodotukset ovat tänä vuonna Turun alueella myönteisimmät Naantalissa, jossa saldoluku 33 on noussut 9 yksikköä ja Turussa, jossa saldoluvussa 33 on 1 yksikön nousu viime vuoteen verrattuna. Myös Raisiossa kannattavuusodotukset ovat kohentuneet ja saldoluku 28 on noussut 2 yksikköllä viime vuodesta. Kaarinassa kannattavuusodotusten saldoluku 22 on sama kuin viime vuonna. Liedossa sen sijaan kannattavuusodotusten saldoluku 14 on puolittunut viime vuodesta.

Kaarinassa on tänä vuonna suurin osuus niitä yrittäjiä, jotka arvioivat lisäävänsä henkilöstönsä määrää ja saldoluvussa 20 on 5 yksikön nousu viime vuoteen verrattuna. Raisiossa henkilöstön määrän odotukset ovat nousseet eniten Turun alueen kunnista. Viime vuonna miinuksella ollut saldoluku on kasvanut 21 yksikköllä ja henkilöstöodotusten saldoluku on tänä vuonna Raisiossa 17. Liedossa saldoluvussa 16 on 1 yksikön nousu viime vuoteen verrattuna. Turussa henkilöstöodotusten saldoluku 13 on laskenut 4 yksikköä ja Naantalissa saldoluku 11 on 3 yksikköä alhaisempi kuin viime vuonna.

Investointiaikeet ovat kasvaneet Turun alueella eniten Raisiossa ja Naantalissa. Ne ovat myös saldolukuvertailun kärki-

kunnat. Raisiossa investointiaikeiden saldoluku 13 on noussut 19 yksikköä ja Naantalissa saldoluku 11 on noussut 14 yksikköä viime vuoteen verrattuna. Molemmissa kunnissa investointiaikeiden saldoluvut olivat vielä viime vuonna negatiivisia. Turussa investointiaikeiden saldoluku on Turun alueen toiseksi korkein yhdessä Naantalin kanssa. Turun investointiaikeiden saldoluku 11 on pudonnut viime vuodesta 2 yksikköä. Kaarinassa saldoluku 9 on pudonnut viime vuodesta 7 yksikköä ja sitäkin enemmän investointiaikeet ovat laskeneet Liedossa, jossa tämän vuoden investointiaikeiden saldoluvussa 3 on 20 yksikön pudotus viime vuoteen verrattuna.

2.4. Saaristokunnissa vahva usko talouskasvuun

Turun seudun ulkopuolisissa kunnissa, jotka ovat kymmenen eniten vastauksia keränneen kunnan listalla eli Salossa, Uudessa-kaupungissa, Paraisilla, Kemiönsaarella ja Loimaalla myönteisimmät liikevaihdon kasvuodotukset ovat tänä vuonna Paraisilla, jossa 49 prosenttia vastaajista uskoo liikevaihtonsa kasvavan samalla, kun nolla prosenttia vastaajista arvioi liikevaihtonsa laskevan. Liikevaihto-odotusten saldoluku 49 on kymmenen varsinaissuomalaisen kunnan vertailun korkein yhdessä Naantalin kanssa.

Kemiönsaarella liikevaihdon kasvua ennakoiva saldoluku on 45 ja Salossa 44. Molemmissa kunnissa saldoluku on noussut 16 yksikköä viime vuodesta. Uudessa-kaupungissa liikevaihto-odotusten saldoluku on 39 ja siinä on 9 yksikön pudotus viime vuoteen verrattuna. Peräpäätä kymmenen eniten vastauksia keränneen kunnan joukossa pitää Loimaa saldoluvulla 21. Loimaan saldoluku on noussut 3 yksikköä viime vuodesta.

Myös kannattavuusodotukset ovat Kemiönsaaren yrittäjillä korkealla ja kannattavuusodotusten saldoluku on tänä vuonna 41. Siinä on nousua viime vuoteen 3 yksikköä. Eniten kannattavuusodotukset ovat kohentuneet näiden viiden kunnan vertailussa Salossa, jossa kannattavuusodotusten saldoluku 38 on kaksinkertaistunut viime vuodesta. Myös Paraisilla kannattavuusodotukset ovat kohentuneet ja saldoluvussa 36 on 3 yksikön nousu viime vuoteen verrattuna. Uudessa-kaupungissa kannattavuusodotusten saldoluku 23 on sama kuin viime vuonna. Heikoimmat kannattavuuden kasvuodotukset ovat Loimaan seudun yrittäjillä. Loimaan kannattavuusodotusten saldoluvussa 15 on 2 yksikön pudotus viime vuoteen verrattuna.

Henkilöstölisäyksiä voidaan odottaa Paraisilla, Uudessa-kaupungissa, Salossa ja Kemiönsaarella. Loimaalla saldoluku nolla enteilee, ettei henkilöstömäärä loimaalaisissa yrityksissä kasva tänä vuonna. Paraisten saldoluvussa 19 on 10 yksikön nousu viime vuoteen ja Uudenkaupungin henkilöstöodotusten saldoluvussa 16 on 11 yksikön nousu viime vuoteen. Salossa henkilöstöodotusten saldoluku 13 on noussut 7 yksikköä viime vuodesta. Kemiönsaarella muuten myönteiset tunnelmat eivät ole nostaneet henkilöstöodotuksia, vaan saldoluvussa 10 on 2 yksikön pudotus viime vuoteen verrattuna.

Vertailtaessa Turun seudun ulkopuolisia kuntia, jotka ovat kymmenen eniten vastauksia keränneen kunnan joukossa, myös investointiodotukset näyttävät varsin myönteisiltä. Kaikissa kunnissa saldoluvut ovat tukevasti positiivisia. Investointiaikeitaan ovat nostaneet eniten Kemiönsaaren yrittäjät, joiden viime vuonna nollassa ollut investointiaikeiden saldoluku on tänä vuonna 24. Paraisilla saldoluku on 18 ja siinä on nousua 7 yksikköä viime vuodesta. Salon saldoluku 15 on noussut viime vuodesta 9 yksikköä. Uudessa-kaupungissa investointiaikeiden saldoluku on niin ikään noussut 7 yksiköllä viime vuodesta ja investointiaikeiden saldoluku on 12. Loimaalla investointiaikeet ovat laskeneet hieman viime vuodesta ja investointiaikeiden saldoluvussa 11 on 2 yksikön pudotus viime vuoteen.

2.5. Tietotekniikka-ala lähtee uuteen vuoteen toiveikkaissa tunnelmissa

Toimialavertailussa tuloksia on vertailtu seitsemän toimialan välillä; kauppa, kuljetus, tietotekniikka, maa-, kala- ja riistatalous, palvelut, rakentaminen ja teollisuus. Toimialavertailussa kasvuodotukset ovat parantuneet lähes kaikilla toimialoilla viime vuodesta, eikä negatiivisia saldolukuja ole millään toimialalla. Erityisesti tietotekniikka-ala uskoo tänä vuonna kasvuun.

Liikevaihdon kasvuodotukset ovat korkealla kaikilla toimialoilla ja ne ovat parantuneet edelleen viime vuodesta kaikilla muilla toimialoilla paitsi kaupan alalla ja teollisuudessa. Erityisesti tietotekniikka-alalla odotukset ovat korkealla. Tietotekniikka-alan liikevaihto-odotusten saldoluku on 56 ja siinä on kasvua 15 yksikköä viime vuoteen verrattuna. Palvelualoilla odotukset ovat tänä vuonna toimialavertailussa toiseksi korkeimmat ja saldoluvussa 44 on 8 yksikön nousu viime vuodesta. Rakennusalan saldoluku 38 on noussut 2 yksikköä. Teollisuudessa kasvuodotukset ovat sen sijaan hieman viime vuotista heikommat ja saldoluvussa 36 on 4 yksikön pudotus. Eniten liikevaihto-odotukset ovat nousseet maa-, kala- ja riistataloudessa, jossa saldoluku 35 on noussut 23 yksikköä viime vuodesta. Myös kuljetusalan yrittäjät ovat viimevuotista toiveikkaammissa tunnelmissa ja saldoluku 27 on noussut viime vuodesta 9 yksikköä. Kaupan alalla alkaneen vuoden liikevaihto-odotukset ovat kuitenkin selvästi viime vuotista vaatimattomammat ja saldoluku 20 on 14 yksikköä viimevuotista alhaisempi.

Kannattavuuden kasvuodotukset ovat parantuneet viime vuodesta kaikilla muilla toimialoilla paitsi teollisuudessa. Toiveikkaimpina alkaneeseen vuoteen lähtevät tietotekniikka-alan yrittäjät ja saldoluvussa 48 on 22 yksikön nousu viime vuodesta. Palvelualoilla saldoluku on 35, nousua 4 yksikköä ja rakennusosalalla 32, nousua 9 yksikköä viime vuodesta. Kaupan ala on kannattavuusodotuksissaan suunnilleen viimevuotisissa tunnelmissa ja saldoluvussa 20 on 1 yksikön nousu. Teollisuudessa kasvuodotukset ovat sen sijaan pudonneet viime vuodesta ja saldoluku 17 on 16 yksikköä viimevuotista alhaisempi. Kuljetusalalla kannattavuusodotusten saldoluku oli vielä viime vuonna reilusti miinuksella, mutta tänä vuonna tunnelmat ovat

selvästi toiveikkaammat ja saldoluku 12 on noussut 18 yksikköä viime vuodesta.

Henkilöstömäärän voidaan niin ikään odottaa kasvavan kaikilla toimialoilla tänä vuonna. Eniten henkilöstömääränsä lisäystä ennakoivat teollisuudessa, tietotekniikka- ja rakennusaloilla toimivat yrittäjät. Teollisuuden saldoluku 25 on noussut 1 yksikön viime vuodesta, tietotekniikka-alan saldoluvussa 24 on 9 yksikön nousu ja rakennusalan saldoluku 15 on sama kuin viime vuonna. Kuljetusalalla saldoluku on noussut eniten toimialavertailussa. Kuljetusalan saldoluku 13 on noussut 11 yksikköä viime vuodesta. Palvelualoilla henkilöstömäärän kasvuo-dotuksia kuvaava saldoluku on niin ikään 13 ja siinä on 2 yksikön nousu viime vuoteen. Maa-, kala- ja riistatalouden henkilöstöodotusten saldoluku 9 on noussut viime vuodesta 7 yksikköä ja kaupan alan saldoluku 7 on noussut 3 yksikköä viime vuodesta.

Investointiaikeet ovat Maakuntaennusteen tulosten pohjalta korkeimmillaan tietotekniikka-alalla. Tietotekniikka-alan investointiaikeiden saldoluku oli viime vuonna miinuksella ja se oli toimialavertailun heikoin. Tänä vuonna kärkeen investointiaikeissaan nousseen tietotekniikka-alan saldoluku on 28 ja siinä on nousua viime vuoteen 35 yksikköä. Suotuisasti ovat kehittyneet myös teollisuuden investointiodotukset ja saldoluvussa 19 on 7 yksikön nousu viime vuoteen verrattuna. Kuljetusalan saldoluvussa 16 on 3 yksikön nousu ja rakennusalan saldoluvussa 14 on 5 yksikön nousu. Palvelualat on ainoa toimiala, jolla investointiaikeet ovat hieman laskeneet viime vuodesta ja saldoluvussa 8 on 2 yksikön lasku. Maa-, kala- ja riistatalouden viime vuonna miinuksella ollut investointiaikeiden saldoluku on sen sijaan tänä vuonna 8 ja siinä on 13 yksikön nousu viimevuotiseen. Kaupan ala on suunnilleen viimevuotisissa tunnelmissa investointiaikeissa ja investointiaikeiden saldoluku 6 on noussut 1 yksikön.

2.6. Yli 50 henkilöä työllistävissä pk-yrityksissä vahvin usko talouskasvuun

Positiivisimmissä tunnelmissa jatkavat viimevuotiseen tapaan kaikkein suurimman kokoluokan eli yli 50 henkilöä työllistävät pk-yritykset. Yksinyrittäjien talousodotukset ovat kohonneet kuitenkin eniten viime vuodesta. Kaikilla toimialoilla liikevaihtotekehityksen uskotaan olevan viimevuotista parempaa.

Liikevaihto-odotuksissaan yli 50 henkilöä työllistävien yritysten liikevaihto-odotukset nousivat huomasti viime vuonna ja ne ovat suunnilleen viimevuotisella tasolla myös tänä vuonna. Saldoluvussa 69 on 1 yksikön nousu viime vuoteen. 10–49 työntekijää työllistävissä yrityksissä liikevaihto-odotusten saldoluku on 47 ja se on noussut 3 yksikköä viime vuodesta. 2–9 henkilöä työllistävissä yrityksissä ollaan suunnilleen viimevuotisella tasolla liikevaihto-odotuksissa ja saldoluku 39 on noussut 1 yksikön viime vuodesta. Yksinyrittäjien liikevaihto-odotukset ovat sen sijaan kohentuneet muita yrityskokoluokkia enemmän ja saldoluvussa 31 on 6 yksikön nousu viime vuoteen.

Isoimman kokoluokan, yli 50 henkilöä työllistävien, yritysten työllistämisedotukset ovat muita korkeammalla. Henkilöstömäärän kasvua kuvaava saldoluku on yli 50 henkilöä työllistävissä yrityksissä tänä vuonna 39 ja siinä on 2 yksikön nousu viime vuoteen verrattuna. 10–49 henkilöä työllistävissä yrityksissä henkilöstöodotusten saldoluku 26 on noussut 5 yksikköä viime vuodesta. Myös yksinyrittäjät ovat henkilöstömäärän kasvuodotuksissa viimevuotista toiveikkaampia ja saldoluku 9 on noussut 5 yksikköä viime vuodesta. 2–9 henkilöä työllistävissä yrityksissä odotukset ovat viimevuotisella tasolla ja saldoluku 13 on sama kuin viime vuonna.

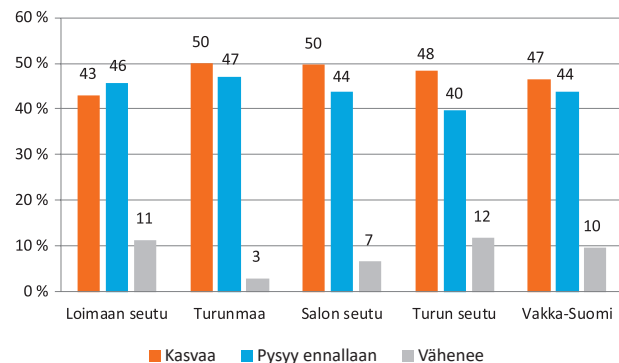
2.7. Pk-yritykset luovat tänäkin vuonna tuhansia uusia työpaikkoja Varsinais-Suomeen

Varsinais-Suomen Maakuntaennusteessa kysyttiin nyt 12. kertaa yrittäjien arvioita uusien työpaikkojen syntymisestä. Kyselyssä yrittäjiä pyydettiin arvioimaan, kuinka monta uutta työpaikkaa yritys on luonut vuonna 2017 ja kuinka monta uutta työpaikkaa yritykseen arvioidaan syntyvän vuonna 2018. Vastausvaihtoehdot olivat: 0, 1, 2–5, 5–10, 10–20 tai yli 20 työpaikkaa. Tältä pohjalta on syntynyt Maakuntaennusteen arvio Varsinais-Suomeen keskimäärin syntyvistä uusista työpaikoista.

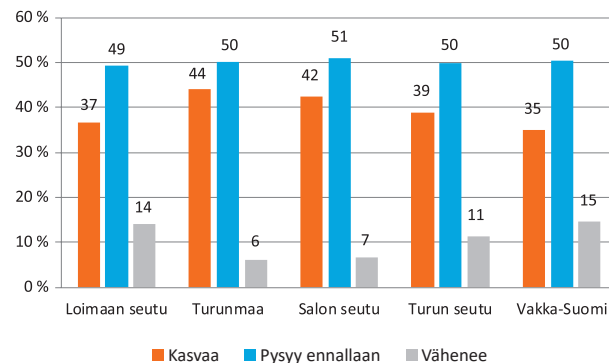
Kyselyyn vastanneet yrittäjät ilmoittivat perustaneensa viime vuonna keskimäärin 948 uutta työpaikkaa eli keskimäärin 110 työpaikkaa enemmän kuin he arvioivat perustavansa vuoden 2017 Maakuntaennusteessa. Vuonna 2018 varsinaissuomalaiset yrittäjät arvioivat luovansa keskimäärin 862 uutta työpaikkaa.

Yritysten odotukset eri seutukunnissa

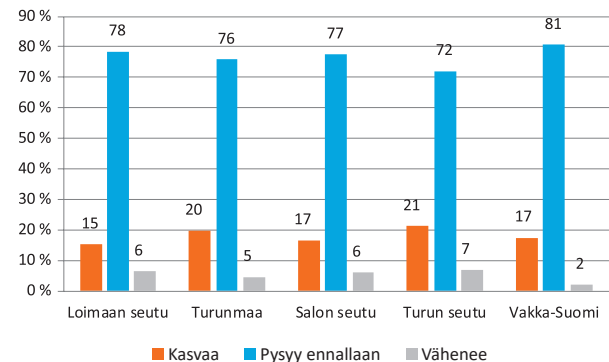
LIIKEVAIHTO-ODOTUKSET 2018

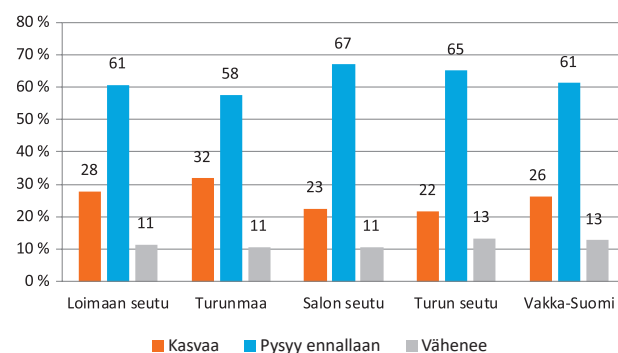
KANNATTAVUUSODOTUKSET 2018

HENKILÖSTÖN MÄÄRÄ 2018

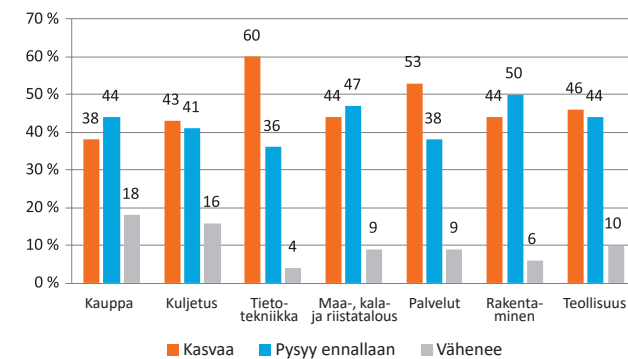

INVESTOINTIAIKEET 2018

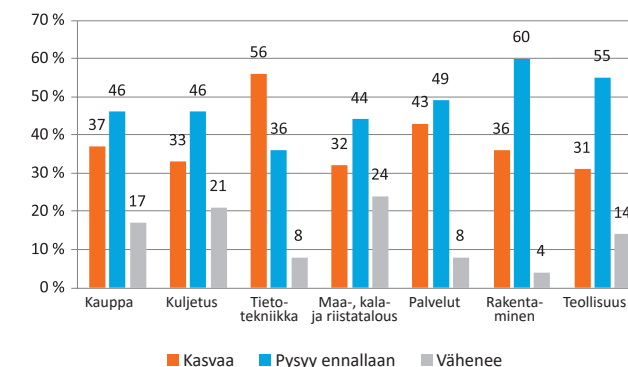

Yritysten odotukset eri toimialoilla

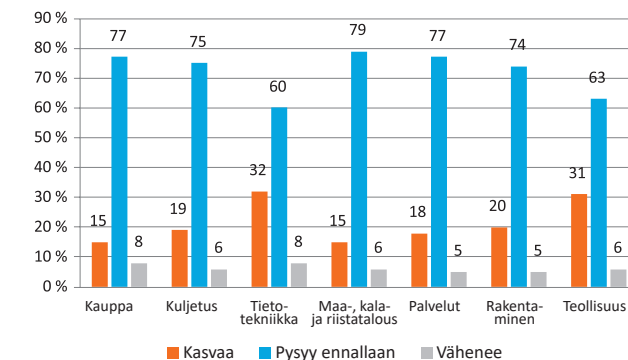
LIIKEVAIHTO-ODOTUKSET 2018

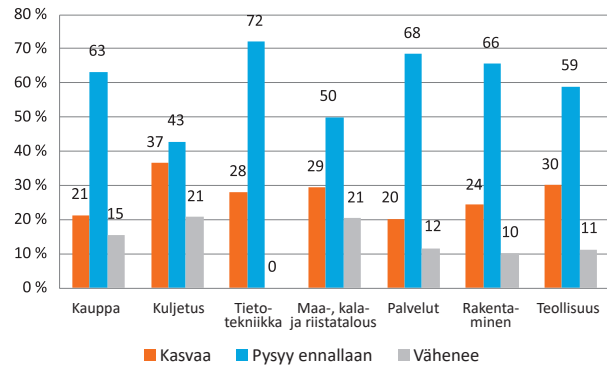
KANNATTAVUUSODOTUKSET 2018

HENKILÖSTÖN MÄÄRÄ 2018

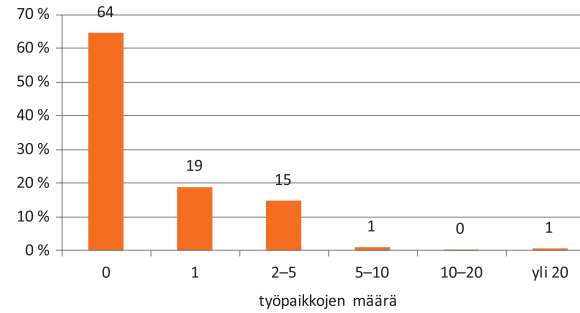

INVESTOINTIAIKEET 2018

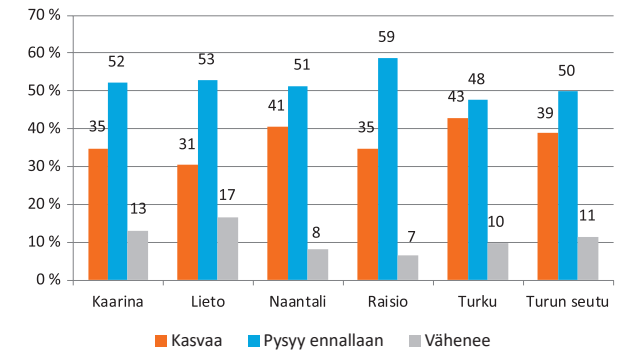

Uudet työpaikat

KUINKA MONTA UUTTA TYÖPAIKKAA YRITYKSESI ON LUONUT TAI LUO VUONNA 2017?

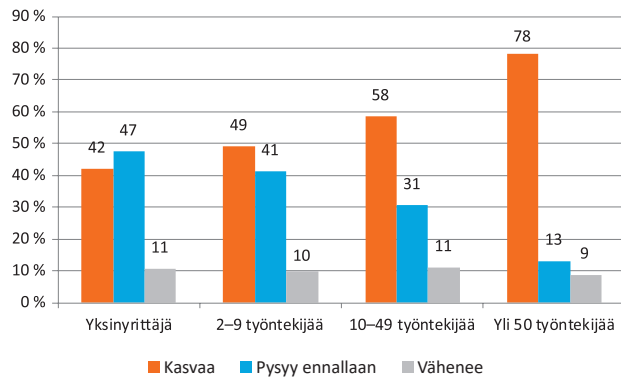

KANNATTAVUUSODOTUKSET 2018

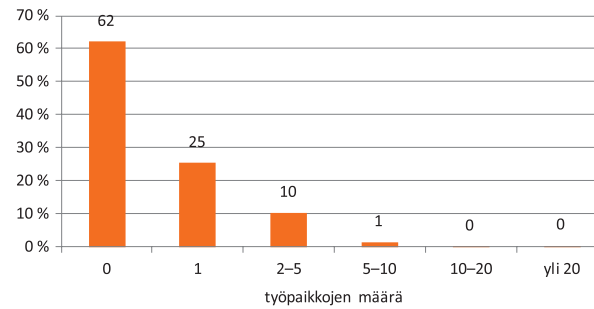

Yritysten odotukset eri kokoluokissa

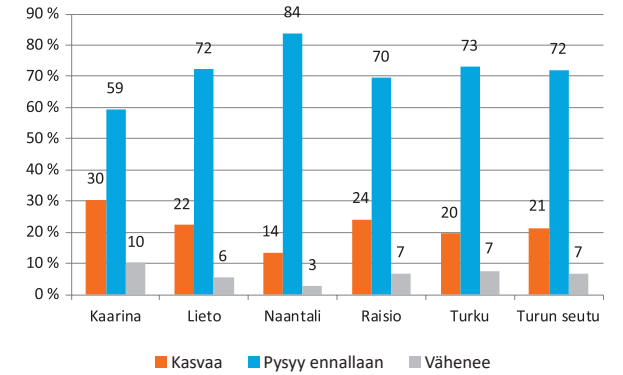
LIKEVAIHTO-ODOTUKSET 2018

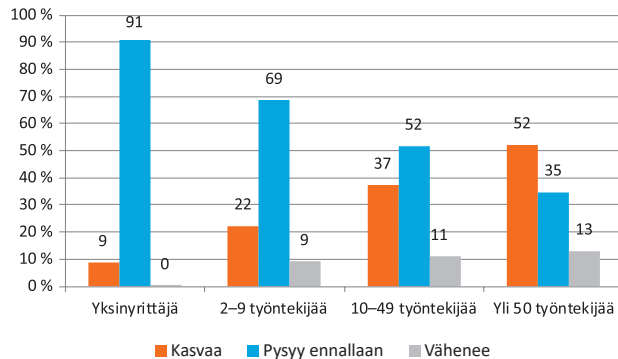
ARVIO SIITÄ, KUINKA MONTA UUTTA TYÖPAIKKAA YRITYKSEESI SYNTYY VUONNA 2018?

HENKILÖSTÖN MÄÄRÄ 2018

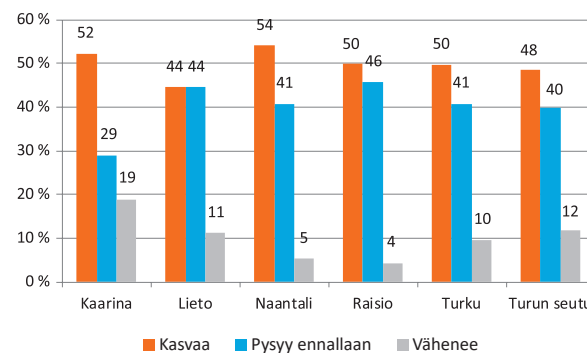

HENKILÖSTÖN MÄÄRÄ 2018

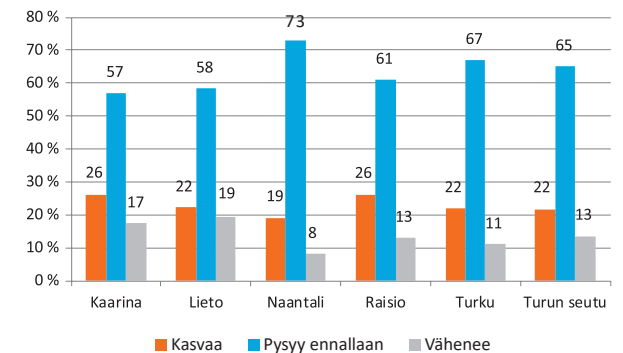

Yritysten odotukset Turun seudulla

LIKEVAIHTO-ODOTUKSET 2018

INVESTOINTIAIKEET 2018

Vastaajista 36 prosenttia (1 %-yksikkö vähemmän kuin viime vuonna) eli 357 yrittäjää ilmoittaa, että hänen edustamansa yritys on luonut vähintään yhden uuden työpaikan vuonna 2017. Näistä yrityksistä 53 prosenttia eli 190 yritystä ilmoittaa luoneensa yhden uuden työpaikan.

Yhden uuden työpaikan luoneista yrityksistä 17 prosenttia (3 %-yksikköä enemmän kuin viime vuonna) on yksinyrittäjiä, suurin osa eli viimevuotiseen tapaan 69 prosenttia 2–9 henkilöä työllistäviä yrityksiä ja loput tätä suurempia yrityksiä.

Vähintään yhden uuden työpaikan luoneista yrityksistä viimevuotiseen tapaan 10 prosenttia on yksinyrittäjiä, 60 prosenttia (2 %-yksikköä vähemmän kuin viime vuonna) 2–9 henkilöä työllistäviä yrityksiä, 24 prosenttia, kuten viime vuonna 10–49 henkilöä työllistäviä yrityksiä ja 6 prosenttia tätä suurempia yrityksiä.

Vuonna 2018 vähintään yhden uuden työpaikan ennakoitu luovansa 37 prosenttia (4 %-yksikköä enemmän kuin viime vuonna) eli 381 yritystä. Näistä 255 yritystä eli 67 prosenttia ilmoittaa luovansa yhden uuden työpaikan.

Vähintään yhden uuden työpaikan luovista yrityksistä 56 prosenttia kuten viime vuonna on 2–9 henkilöä työllistäviä yrityksiä ja 19 prosenttia (3 %-yksikköä enemmän kuin viime vuonna) yksinyrittäjiä. Joka viides 10–49 henkilöä työllistävä yritys aikoo luoda vähintään yhden uuden työpaikan.

Kaikista yksinyrittäjistä 19 prosenttia (4 %-yksikköä enemmän kuin viime vuonna) ilmoittaa luovansa vähintään yhden uuden työpaikan vuonna 2018 eli palkkaavansa ensimmäisen työntekijänsä. Näistä 85 prosenttia (3 %-yksikköä enemmän kuin viime vuonna) ilmoittaa palkkaavansa yhden uuden työntekijän.

Kokoluokassa 10–49 henkilöä työllistävät yritykset vastaajista yli puolet, 60 prosenttia (6 %-yksikköä enemmän kuin viime vuonna), ennakoivat luovansa enintään viisi uutta työpaikkaa vuonna 2018. Kokoluokassa yli 50 henkilöä työllistävät yritykset vastaajista 13 prosenttia (8 %-yksikköä enemmän kuin viime vuonna) arvioi, ettei heidän yrityksissään synny uusia työpaikkoja ja 65 prosenttia (20 %-yksikköä vähemmän kuin viime vuonna) arvioi luovansa 1–10 työpaikkaa. Yli kymmenen uutta työpaikkaa tänä vuonna arvioi luovansa 22 prosenttia (12 %-yksikköä enemmän kuin viime vuonna) yli 50 henkilöä työllistäviä yrityksiä.

Vähintään yhden uuden työpaikan luomiseen uskovia yrittäjiä on tänä vuonna suurin osuus Turun seudulla, jossa 40 prosenttia vastaajista (6 %-yksikköä enemmän kuin viime vuonna) arvioi luovansa tänä vuonna vähintään yhden uuden työpaikan. Turunmaalla 39 prosenttia vastaajista (7 %-yksikköä enemmän kuin viime vuonna), Salon seudulla 38 prosenttia vastaajista (6 %-yksikköä enemmän kuin viime vuonna), Vakka-Suomessa 34 prosenttia vastaajista (13 %-yksikköä enemmän kuin viime vuonna) ja Loimaan seudulla 29 prosenttia (2 %-yksikköä enemmän kuin viime vuonna) uskoo luovansa vähintään yhden uuden työpaikan yrityksessään.

Kuntakohtaisesti tarkasteltuna Turun alueella positiivisimmat työllistämisenäkymät ovat Kaarinassa, jossa 48 prosenttia vastaajista arvioi luovansa vähintään yhden uuden työpaikan. Naantalissa, Raisiossa ja Turussa vastaajista 41 prosenttia arvioi luovansa tänä vuonna vähintään yhden uuden työpaikan. Liedossa vastaajista 28 prosenttia arvioi perustavansa yhden uuden työpaikan. Lieto on ainoa kunta, jossa arvio on heikentynyt viime vuodesta. Naantalissa puolestaan näkymä on selvästi viimevuotista myönteisempi.

Toimialoittain tarkasteltuna niiden yritysten osuus, jotka ilmoittavat luoneensa vähintään yhden uuden työpaikan vuonna 2017, on suurin teollisuudessa ja kuljetusalalla. Molemmilla aloilla 43 prosenttia vastaajista ilmoitti luoneensa vähintään yhden uuden työpaikan. Rakennus- ja palvelualalla 42 prosenttia vastaajayrityksistä ja palvelualalla 34 prosenttia vastaajayrityksistä. Tietotekniikkalalla vähintään yhden uuden työpaikan kertoo luoneensa 32 prosenttia yrityksistä ja kaupan alalla 29 prosenttia yrityksistä. Maa-, kala- ja riistatalouden yrityksistä 21 prosenttia kertoo luoneensa vähintään yhden uuden työpaikan viime vuonna.

Erityisesti teollisuudessa tilanne näyttää hyvältä myös tänä vuonna, kun yli puolet, 54 prosenttia, yrityksistä uskoo palkkaavansa vähintään yhden uuden työntekijän. Rakennus- ja kuljetusalalla 44 prosenttia ja kuljetusalalla 40 prosenttia vastaajista arvioi luovansa vähintään yhden uuden työpaikan. Tietotekniikkalalla ja palvelualalla 36 prosenttia yrittäjistä kertoo luovansa vähintään yhden uuden työpaikan. Kaupan alalla noin joka kolmas ja maa-, kala- ja riistataloudessa noin joka viides vastaaja arvioi yrityksessään syntyvän vähintään yhden uuden työpaikan tänä vuonna.

Maakuntaennusteeseen vastanneiden pk-yrittäjien yrityksissä syntyy parhaimmillaan tänä vuonna keskimäärin 862 uutta työpaikkaa. Vastaajayritykset edustavat 13,4 prosenttia kaikista Varsinais-Suomen Yrittäjien jäsenyrityksistä. Jos Maakuntaennusteen vastausten mukainen kehitys toteutuisi kaikissa varsinaissuomalaisissa yrityksissä, tarkoittaisi tämä, että varsinaissuomalaisissa yrityksissä syntyy tuhansia uusia työpaikkoja tänä vuonna. Tämä vahvistaa pk-yritysten merkittävää asemaa työllistäjänä ja uusien työpaikkojen luojana Varsinais-Suomessa.

3. RAHOITUSOSA

3.1. Noin kolmannes yrittäjistä arvioi käyttävänsä lainarahaa investointeihinsa

Maakuntaennusteen rahoitusosassa seurataan vuosittain yritysten ulkoisen rahoituksen tarvetta ja sitä, miten yritykset suunnittelevat rahoittavansa mahdolliset investointinsa.

Tänä vuonna 64 prosenttia (1 %-yksikkö enemmän kuin viime vuonna) niistä yrittäjistä, jotka suunnittelevat investoin-

teja, arvioi hoitavansa yrityksensä investoinnit omalla tulorahoituksella.

Lainarahaa arvioi tarvitsevansa 33 prosenttia (2 %-yksikköä vähemmän kuin viime vuonna). Vastaajista 1 prosentti suunnittelee rahoittavansa investointinsa osakepääoman korotuksella ja 2 prosenttia vastaajista ilmoittaa rahoittavansa investointinsa muulla tavalla esimerkiksi Tekesin rahoituksella tai joukkorahoituksella.

3.2. Pk-yrittäjä luottaa rahoitustarpeissaan pankkiin

Tänä vuonna joka viides yritys eli 20 prosenttia vastaajista arvioi tarvitsevansa ulkoista rahoitusta. Se on 1 prosenttiyksikköä vähemmän kuin viime vuonna.

Varsinaissuomalaisille pk-yrityksille tärkein ulkoisen rahoituksen muoto on pankkiluotto. Ulkoista rahoitusta tarvitsevista yrityksistä 60 prosenttia (3 %-yksikköä enemmän kuin viime vuonna) ilmoittaa hakevansa pankista lainaa rahoittaakseen yritystoimintaansa.

Muun rahoitusyhtiön puoleen arvioi kääntyvänsä 15 prosenttia (1 %-yksikkö vähemmän kuin viime vuonna) ulkoista rahoitusta tarvitsevista yrityksistä, Finnveran luottoa tai takausta arvioi käyttävänsä 10 prosenttia (4 %-yksikköä vähemmän kuin viime vuonna) ulkoista rahoitusta tarvitsevista yrittäjistä ja 10 prosenttia (3 %-yksikköä enemmän kuin viime vuonna) arvioi tarvitsevansa ulkopuolista pääomasijoittajaa. Muuta luottoa arvioi käyttävänsä 5 prosenttia vastaajista, kuten viime vuonna.

3.3. Osuuspankkiin pankkikumppanina luottaa yhä useampi pk-yrittäjä

Osuuspankin asema varsinaissuomalaisten yrittäjien pankkikumppanina on vakaa. Vuosi toisensa jälkeen yrittäjät ilmoittavat Osuuspankin tärkeimmäksi pankkikumppanikseen. Tänä vuonna Osuuspankin osuus varsinaissuomalaisten yritysten pankkikumppanina on vahvistunut entisestään, kun 53 prosenttia vastaajista (3 %-yksikköä enemmän kuin viime vuonna) ilmoittaa Osuuspankin ensisijaiseksi pankkikumppaniksi.

Nordean osuus varsinaissuomalaisten yritysten pankkikumppanina on sen sijaan hieman laskenut, kun 19 prosenttia (3 %-yksikköä vähemmän kuin viime vuonna) ilmoittaa ensisijaiseksi pankkikumppaniksi Nordean. Säästöpankin tärkeimmäksi pankkikumppanikseen ilmoittaa 14 prosenttia (1 %-yksikkö enemmän kuin viime vuonna) vastaajista. POP Pankkia pitää ensisijaisena pankkikumppaninaan 4 prosenttia (1 %-yksikkö vähemmän kuin viime vuonna) vastaajista ja Aktiaa 3 prosenttia (1 %-yksikkö vähemmän kuin viime vuonna).

Danske Bankin osuus, 3 prosenttia vastaajista, Handelsbankenin osuus 1 prosentti vastaajista ja Ålandsbankenin osuus, 1 prosentti vastaajista sekä S-pankin/Lähi-Tapiolan osuus 1 prosenttia vastaajista, ovat pysyneet samoina kuin viime vuonna.

3.4. OP Vakuutus kasvattanut asemaansa yrittäjien vakuuttajana

Yrittäjiltä kysytään Maakuntaennusteessa vuosittain myös yrityksen ensisijaisesti käyttämää vahinkovakuutusyhtiötä.

LähiTapiola on varsinaissuomalaisen pk-yrittäjien suosituin vahinkovakuutusyhtiö, jota ilmoittaa tänä vuonna käyttävänsä ensisijaisena vahinkovakuutusyhtiönään 34 prosenttia vastaajista (1 %-yksikköä vähemmän kuin viime vuonna). Toiseksi suosituin varsinaissuomalaisen pk-yrittäjien vahinkovakuutusyhtiö on niin ikään viimevuotiseen tapaan OP Vakuutus (Pohjola), jota ilmoittaa käyttävänsä 28 prosenttia vastaajista (1 %-yksikkö enemmän kuin viime vuonna). Kolmannella sijalla on If 17 prosentin osuudella (1 %-yksikkö vähemmän kuin viime vuonna). Neljänneksi suosituin yrittäjien vakuuttaja on niin ikään viimevuotiseen tapaan Fennia 15 prosentin osuudellaan (1 %-yksikkö enemmän kuin viime vuonna).

Muut yrittäjien vahinkovakuuttajat ovat Pohjantähti (3 %), Aktia (1 %) ja Turva (1 %). Vakuutusyhtiökumppanien osuudet pysyvät vuosi toisensa jälkeen melko muuttumattomina, joskin LähiTapiola ja OP Vakuutus ovat kasvattaneet osuuksiaan viime vuosina samalla, kun Ifin osuus on laskenut, ja Ifin ja Fennian osuudet yrittäjien vakuuttajina ovat lähentyneet toisiaan.

3.5. Henkilökohtainen palvelu on tärkeää yrittäjille pankissa ja vakuutusyhtiössä

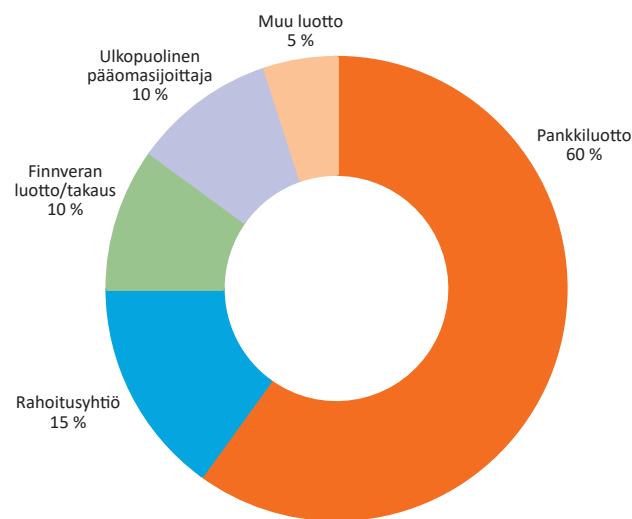
Yrittäjiä pyydetään vuosittain arvioimaan niitä tekijöitä, joita he arvostavat pankkikumppanin valinnassa. Tänä vuonna yrittäjiltä kysyttiin neljättä kertaa myös heidän vahinkovakuutusyhtiökumppanin valintaan vaikuttavia tekijöitä.

Henkilökohtaisen palvelun laatu korostuu entisestään sekä pankki- että vakuutuspalveluissa. Erityisesti pankkipalveluissa henkilökohtaisen palvelun laatu on ylivoimaisesti muita pankkikumppanin valintaan vaikuttavia tekijöitä tärkeämpi.

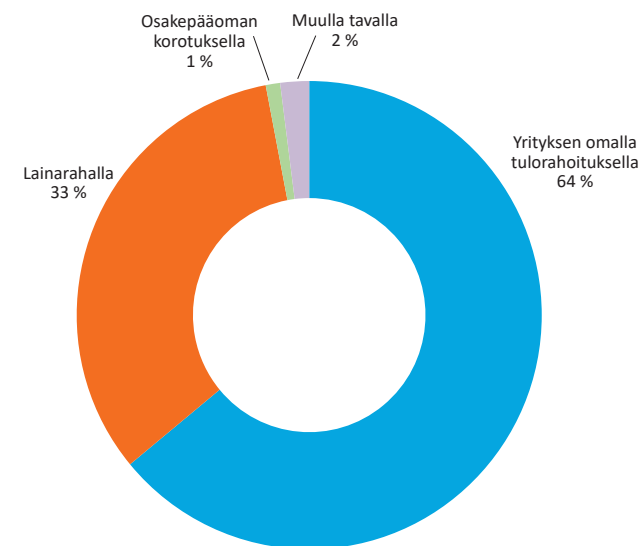
Kolme tärkeintä pankkikumppanin valintaan vaikuttavaa tekijää ovat henkilökohtaisen palvelun laatu, jota piti tärkeimpänä 75 prosenttia vastaajista, pankin luotettavuus ja joustavuus, jota piti tärkeimpänä 57 prosenttia vastaajista sekä pankin paikallisuus, joka on 43 prosentin mielestä yksi tärkeimmistä pankkikumppanin valintaan vaikuttavista tekijöistä. Henkilökohtaisen palvelun laadun merkitys on noussut edelleen viime vuodesta yrittäjien pankkikumppanin valintaan vaikuttavana tekijänä.

Vahinkovakuutusyhtiön valinnassa tärkein tekijä on myös henkilökohtaisen palvelun laatu, kun 62 prosenttia vastaajista pitää sitä tärkeimpänä vakuutusyhtiön valintaan vaikuttavana tekijänä. Toiseksi tärkeimpänä tekijänä yrittäjät pitävät vakuutusyhtiökumppanin valinnassa korvauspalvelun sujuvuutta, jonka yhdeksi kolmesta tärkeimmästä tekijästä nostaa 56 prosenttia vastaajista. Lähes yhtä tärkeäksi tekijäksi nousee vakuutuspalvelun hinta, jonka yhdeksi tärkeimmistä tekijöistä ilmoittaa 55 prosenttia vastaajista.

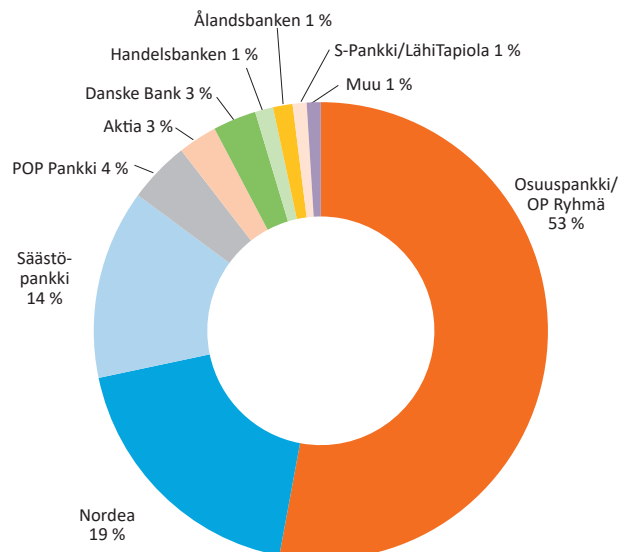
ULKOISEN RAHOITUKSEN TARVE 2018

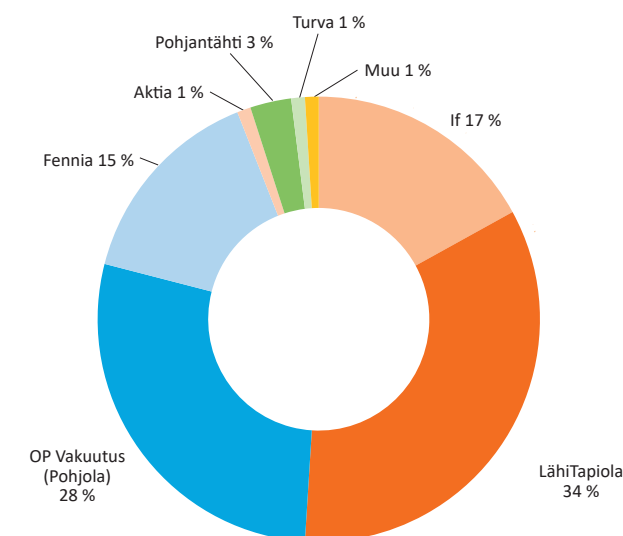
JOS YRITYKSESI INVESTOI, RAHOITUS HOIDETAAN...

YRITYKSEN ENSISIJAISESTI KÄYTTÄMÄ PANKKIRYHMÄ

YRITYKSEN ENSISIJAISESTI KÄYTTÄMÄ VAHINKOVAKUUTUSYHTIÖ

Kolme tärkeintä kriteeriä sekä pankki- että vakuutusyhtiökumppanin valintaan vaikuttavina tekijöinä ovat pysyneet viime vuodesta samoina.

Vastuuhenkilön asiantuntemus on suunnilleen yhtä tärkeä sekä pankin että vakuutusyhtiön valinnassa. Vastuuhenkilön asiantuntemusta pitää yhtenä tärkeimmistä pankkikumppanin valintaan vaikuttavista tekijöistä 39 prosenttia vastaajista ja vakuutusyhtiön valinnassa 38 prosenttia vastaajista.

Vakuutusyhtiön luotettavuus ja joustavuus ovat 39 prosentille vastaajista yksi tärkeimmistä vakuutusyhtiön valintaan vaikuttavista tekijöistä.

Vakuutusyhtiön paikallisuudella on selvästi vähemmän merkitystä kuin pankin paikallisuudella ja vakuutusyhtiön paikallisuutta pitää yhtenä tärkeimmistä tekijöistä 23 prosenttia vastaajista. Hinnalla on sen sijaan suurempi merkitys vakuutusyhtiön valinnassa kuin pankkikumppanin valinnassa, kun 37 prosenttia vastaajista pitää hintaa yhtenä tärkeimmistä pankkikumppanin valintaan vaikuttavista tekijöistä.

Pankin verkko- ja mobiilipalvelun monipuolisuuden merkitys on noussut hieman viime vuoteen verrattuna pankkikumppanin valintaan vaikuttavana tekijänä, kun 28 prosenttia ilmoittaa sen yhdeksi tärkeimmistä tekijöistä pankkikumppanin valinnassa.

Pankin vakavaraisuudella (11 prosenttia vastaajista) ja pankin kansainvälisyydellä (3 prosenttia vastaajista) on vähiten

merkitystä pankkikumppanin valinnassa. Molempien merkitys on laskenut aavistuksen viime vuodesta. Vakuutusyhtiön valinnassa vähiten merkitystä on sillä, että vakuutuspalvelut saa samasta paikasta kuin pankkipalvelut (12 prosenttia vastaajista), verkko- ja mobiilipalvelujen monipuolisuudella (9 prosenttia vastaajista) sekä vakuutusyhtiön kansainvälisyydellä (1 prosentti vastaajista).

4. YRITTÄJÄT JA KUNTA

4.1. Varsinais-Suomen yrittäjyysilmapiiri parantunut entisestään

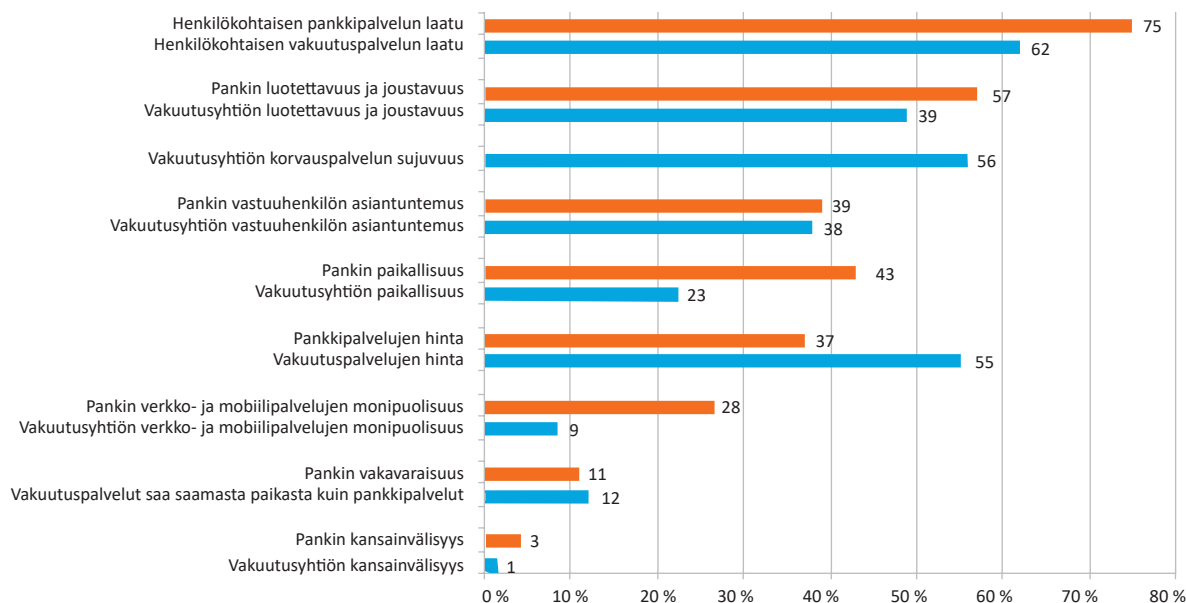
Varsinais-Suomen Maakuntaennusteessa kysyttiin nyt 13. keran yrittäjien arvioita oman yrityksen sijaintikunnan yrittäjyysilmapiiristä. Jo entuudestaan varsin hyvä yrittäjyysilmapiiri on parantunut Varsinais-Suomessa entisestään, kun 59 prosenttia (2 %-yksikköä enemmän kuin viime vuonna) kaikista vastanneista varsinaissuomalaisista yrittäjistä pitää oman kuntansa yrittäjyysilmapiiriä joko hyvänä tai erinomaisena. Tyydyttävänä yrittäjyysilmapiiriä pitää 27 prosenttia yrittäjistä (2 %-yksikköä vähemmän kuin viime vuonna) ja huonoksi kunnan yrittäjyys-

ilmapiirin arvioi 7 prosenttia (1 %-yksikkö vähemmän kuin viime vuonna) kaikista vastaajista. Internet-kyselyn teknisen sujuvuuden takaamiseksi vastaajille annettiin myös en osaa sanoa -vaihtoehto. Oman kuntansa yrittäjyysilmapiiriä ei osaa arvioida 7 prosenttia (1 %-yksikköä enemmän kuin viime vuonna) kyselyyn vastanneista yrittäjistä. Yrittäjyysilmapiiriä Varsinais-Suomessa kuvaava saldoluku on tänä vuonna 52 ja siinä on 3 yksikön nousu viime vuoteen verrattuna.

Myös seutukuntakohtainen vertailu kertoo, että kunnan yrittäjyysilmapiiri on pääosin kohentunut eri seutukunnissa. Parhaaksi yrittäjyysilmapiiri on tänä vuonna arvioitu Salon seudulla, jossa tulokset osoittavat, että yrittäjyysilmapiiri on parantunut entisestään viime vuodesta ja yrittäjyysilmapiiriä kuvaava saldoluku on 56. Siinä on parannusta viime vuoteen 6 yksikköä. Toiselle sijalle yltää Turun seutu saldoluvulla 51, vaikka yrittäjyysilmapiiri arvio onkin seutukunnassa laskenut 2 yksiköllä viime vuodesta. Kolmanneksi parhaaksi yrittäjyysilmapiiri on arvioitu Vakka-Suomessa, kuten viime vuonna. Vakka-Suomen yrittäjyysilmapiiriä kuvaava saldoluku on tänä vuonna 49 ja se on noussut 5 yksikköä viime vuodesta.

Myös Loimaan seudulla ja Turunmaalla yrittäjyysilmapiiri arviot ovat parantuneet viime vuodesta. Loimaan seudun yrittäjyysilmapiiristä kertova saldoluku on tänä vuonna 45 ja se on noussut viime vuodesta 2 yksikköä. Heikoimmat arviot yrittäjyysilmapiiristä saa tänä vuonna Turunmaa, mutta samalla Turunmaalla yrittäjyysilmapiiri on parantunut eniten koko maakunnassa ja yrittäjyysilmapiiriä kuvaava saldoluku 44 on noussut peräti 24 yksikköä viime vuodesta.

TÄRKEIMMÄT TEKIJÄT PANKKI- JA VAHINKOVAKUUTUSYHTIÖKUMPPANIN VALINNASSA

4.2. Lieto ylivertainen yrittäjyysilmapiiriltään

Kymmenen eniten vastauksia keränneen kunnan (Turku, Salo, Kaarina, Uusikaupunki, Raisio, Naantali, Parainen, Lieto, Loimaa ja Kemiönsaari) yrittäjyysilmapiirivertailussa ykköspaikalla on viimevuotiseen tapaan Lieto, jossa hyvänä tai erinomaisen yrittäjyysilmapiiriä pitävien osuus on 86 prosenttia vastaajista ja yrittäjyysilmapiiriä kuvaava saldoluku on niin ikään 86 (viime vuonna 81). Tämä tarkoittaa, ettei kukaan ole arvioinut yrittäjyysilmapiiriä huonoksi Liedossa. Yrittäjyysilmapiiriä kuvaavien saldolukujen vertailussa kakkossijan jakavat viime vuoden kakkonen Kaarina ja Naantali. Molemmissa kunnissa yrittäjyysilmapiiriä kuvaava saldoluku on 67, kun se viime vuonna oli Kaarinassa 64 ja Naantalissa 74. Kemiönsaari on tänä vuonna tehnyt yrittäjyysilmapiirivertailussa komean harppauksen kolmannelle sijalle saldoluvulla 59 (viime vuonna 44). Salossa yrittäjyysilmapiiriä kuvaava saldoluku on 58 (viime vuonna 51) ja Raisiossa 55 (viime vuonna 61).

Alle koko maakunnan yrittäjyysilmapiiriä kuvaavaa saldolukua 52 jäävät Turku samalla saldoluvulla 47 kuin viime vuonna, Uusikaupunki saldoluvulla 45 (viime vuonna 43) ja huikean nousun yrittäjyysilmapiiri arvioissa tehnyt Parainen saldoluvulla 32 (viime vuonna -3). Loimaalla yrittäjyysilmapiiri arviot ovat sel-

västi muita heikommat ja yrittäjyysilmapiiriä kuvaava saldoluku on suorastaan romahtanut saldolukuun 17 (viime vuonna 44).

Yrittäjien arviot oman kunnan yrittäjyysilmapiiristä*		
Erinomainen tai hyvä		
Lieto	86 %	(saldoluku 86)
Naantali	70 %	(saldoluku 67)
Kaarina	70 %	(saldoluku 67)
Salo	63 %	(saldoluku 58)
Kemiönsaari	62 %	(saldoluku 59)
Uusikaupunki	61 %	(saldoluku 45)
Raisio	59 %	(saldoluku 55)
Turku	54 %	(saldoluku 47)
Parainen	46 %	(saldoluku 32)
Loimaa	31 %	(saldoluku 17)

*Arviot kymmenestä eniten vastauksia keränneestä kunnasta.

4.3. Salon seudulla yhteistyö kunnan ja yritysten välillä sujuu parhaiten

Maakuntaennusteessa vertaillaan vuosittain myös yrittäjien arvioita oman kunnan ja yrittäjien välisestä yhteistyöstä. Koko maakuntaa tarkasteltaessa 42 prosenttia (2 %-yksikköä enemmän kuin viime vuonna) pitää yhteistyötä oman kuntansa kanssa erinomaisena tai hyvänä. Tyydyttävänä yhteistyötä pitää 34 prosenttia vastaajista (2 %-yksikköä enemmän kuin viime vuonna) ja huonona 11 prosenttia vastaajista (2 %-yksikköä vähemmän kuin viime vuonna). Yrittäjistä 14 prosenttia, kuten viime vuonna, ei osaa arvioida yhteistyön sujuvuutta. Kunnan ja yrittäjien yhteistyön sujuvuutta mittaava saldoluku on tänä vuonna 31 ja se on noussut viime vuodesta 4 yksikköä.

Hyvän yrittäjyysilmapiiriin lisäksi Salon seudulla toimivat yrittäjät pitävät myös yhteistyötä kunnan kanssa seutukunta-kohtaisen vertailun parhaimpana maakunnassa. Salon seudulla kunnan ja yritysten välistä yhteistyötä vähintään hyvänä pitää puolet vastaajista ja yhteistyön sujuvuutta mittaava saldoluku on 41. Se on peräti 13 yksikköä parempi kuin viime vuonna. Toisen sijan kunnan ja yritysten yhteistyön sujuvuusarvioissa jakavat Vakka-Suomi ja Loimaan seutu, joissa molemmissa yhteistyön sujuvuutta mittaava saldoluku on 30. Vakka-Suomessa saldoluku on noussut 4 yksikköä ja Loimaan seudulla 3 yksikköä. Turun seudun kunnan ja yritysten yhteistyön sujuvuutta kuvaavassa saldoluvussa 28 on 3 yksikön pudotus viime vuoteen. Turunmaa pitää perää kunnan ja yritysten välisen yhteistyön sujuvuutta mittaavassa saldolukuvertailussa saldoluvulla 24. Turunmaa on kuitenkin parantanut seutukuntavertailussa

eniten yhteistyön sujuvuutta mittaavaa saldolukua, kun se on noussut viime vuodesta 21 yksikköä.

4.4. Kolmen kärki yhteistyöarvioissa: Lieto, Kaarina ja Kemiönsaari

Kymmenen eniten vastauksia keränneen kunnan (Turku, Salo, Kaarina, Uusikaupunki, Raisio, Naantali, Parainen, Lieto, Loimaa ja Kemiönsaari) kunnan ja yritysten välisissä yhteistyöarvioissa kärkeen nousee tänä vuonna viimevuotiseen tapaan Lieto, jossa 67 prosenttia vastaajista arvioi kunnan ja yritysten välisen yhteistyön erinomaiseksi tai hyväksi, eikä kukaan pidä yhteistyötä huonona. Myös Kaarinassa yhteistyöarviot ovat korkealla, kun 65 prosenttia vastaajista arvioi yhteistyön vähintään hyväksi ja kunnan ja yritysten välistä yhteistyötä huonona pitää 4 prosenttia. Kolmannelle sijalle yhteistyöarvioissa yltää Kemiönsaari, jossa 52 prosenttia pitää kunnan ja yrittäjien välistä yhteistyötä erinomaisena tai hyvänä ja 7 prosentti arvioi sen huonoksi.

Yrittäjien arviot oman kunnan ja yritysten välisestä yhteistyöstä*		
Erinomainen tai hyvä		
Lieto	67 %	(saldoluku 67)
Kaarina	65 %	(saldoluku 61)
Kemiönsaari	52 %	(saldoluku 45)
Salo	50 %	(saldoluku 42)
Naantali	49 %	(saldoluku 44)
Uusikaupunki	39 %	(saldoluku 21)
Raisio	35 %	(saldoluku 24)
Turku	28 %	(saldoluku 15)
Parainen	24 %	(saldoluku 8)
Loimaa	21 %	(saldoluku -3)

*Arviot kymmenestä eniten vastauksia keränneestä kunnasta.

Loimaalla huomio kiinnittyy kunnan ja yritysten välisen yhteistyön huonoksi arvioineiden osuuteen, joka on 24 prosenttia vastaajista. Myös Uudessakaupungissa (18 % vastaajista) ja Paraisilla (16 % vastaajista) kunnan ja yritysten välisen yhteistyön huonoksi arvioivien osuus on suuri. Huomioitavaa kuitenkin on, että Paraisilla kunnan ja yritysten välistä yhteistyötä kuvaava saldoluku on noussut eniten maakunnassa eli 24 yksikköä viime vuodesta. Siten viime vuonna miinuksella ollut yhteistyötä arvioiva saldoluku on Paraisilla tänä vuonna plussalla. Kunnan ja yritysten välinen yhteistyöarvio on noussut merkittävästi myös Kemiönsaarella, jossa yhteistyötä kuvaava saldoluku on noussut 22 yksikköä. Myös Salossa yhteistyön arvioidaan kehittyneen varsin suotuisasti, kun saldoluku on noussut 13 yksik-

köä viime vuodesta. Loimaalla sen sijaan kunnan ja yritysten välisen yhteistyön arvioidaan heikentyneen merkittävästi, kun yhteistyötä kuvaava saldoluku on painunut miinukselle ja siinä on peräti 23 yksikön lasku viime vuoteen verrattuna.

4.5. Toimitilojen ja tonttien saatavuudessa suuria kuntakohtaisia eroja

Toimitilojen ja tonttien saatavuus on viime vuosina ollut Varsinais-Suomessa varsin hyvä ja yrittäjät arvioivat sen jatkuvan hyvänä myös tänä vuonna. Pk-yrittäjistä 50 prosenttia (3 %-yksikköä vähemmän kuin viime vuonna) arvioi toimitilojen ja tonttien saatavuuden säilyvän erinomaisena tai hyvänä tänä vuonna. Toimitilojen ja tonttien saatavuutta mittaava saldoluku on pudonnut 4 yksikköllä ja se on tänä vuonna 42.

Seutukuntien vertailu osoittaa, että toimitilojen ja tonttien saatavuus on heikentynyt muissa seutukunnissa paitsi Salon seudulla ja Vakka-Suomessa. Erityisesti Vakka-Suomessa tilanne on selvästi viimevuotista parempi.

Salon seudulla toimitilojen ja tonttien saatavuus on viime vuosien tapaan maakunnan paras. Salon seudulla 68 prosenttia vastaajista pitää toimitilojen ja tonttien saatavuutta vähintään hyvänä ja toimitilojen ja tonttien saatavuutta kuvaava saldoluku on 65 (3 yksikköä viimevuotista parempi).

Vakka-Suomessa toimitilojen ja tonttien saatavuudessa on tapahtunut selvä parannus viime vuoteen verrattuna. Vakka-suomalaisista yrittäjistä 51 prosenttia arvioi toimitilojen ja tonttien saatavuuden vähintään hyväksi ja tilannetta kuvaavassa saldoluvussa 45 on 13 yksikön nousu viime vuoteen verrattuna.

Turun seudulla toimitila- ja tonttitilanne on heikentynyt viime vuodesta, vaikka edelleen tilannetta vähintään hyvänä pitää 48 prosenttia vastaajista. Toimitilojen ja tonttien saatavuutta kuvaava saldoluku on Turun seudulla tänä vuonna 40 ja siinä on 6 yksikön lasku viime vuoteen verrattuna.

Loimaan seudulla toimitilojen ja tonttien saatavuus on heikentynyt viime vuodesta eniten, vaikka edelleen 48 prosenttia vastaajista pitää tilannetta erinomaisena tai hyvänä. Toimitila- ja tonttitilannetta Loimaan seudulla kuvaava saldoluku on 34 ja siinä on laskua viime vuoteen 9 yksikköä.

Heikoimmaksi toimitilojen ja tonttien saatavuuden ovat arvioineet Turunmaalla toimivat yrittäjät. Vähintään hyväksi toimitila- ja tonttitilanteen arvioi 35 prosenttia turunmaalaisista yrittäjistä. Tilannetta kuvaava saldoluku on 20 ja se on 6 yksikköä heikompi kuin viime vuonna.

Kymmenen eniten vastauksia keränneen kunnan vertailu osoittaa, että ylivoimaisesti paras toimitila- ja tonttitilanne on Salossa, jossa 71 prosenttia vastaajista pitää tilannetta vähintään hyvänä ja toimitilojen ja tonttien saatavuutta kuvaava saldoluku on 69, kuten viime vuonna. Erityisen hyvä tilanne on myös Liedossa ja Kaarinassa. Heikoimmin toimitilojen ja tonttien saatavuusvertailussa sijoittuvat Naantali, Parainen, Raisio ja Kemiönsaari.

Turun alueella toimitila- ja tonttitilanne on heikentynyt kaikissa kunnissa. Heikoimmalta tilanne näyttää Raisiossa ja Naantalissa. Raisiossa toimitilojen ja tonttien saatavuuden vähintään hyväksi arvio 28 prosenttia vastaajista ja tonttien ja toimitilojen saatavuutta kuvaava saldoluku 19 on pudonnut peräti 33 yksikköä viime vuodesta. Naantalissa vähintään hyvänä toimitilojen ja tonttien saatavuutta pitää 30 prosenttia vastaajista, mutta samaan aikaan tilanteen huonoksi arvioi 19 prosenttia vastaajista. Naantalitoimitilojen ja tonttien saatavuutta kuvaava saldoluku on 11 ja siinä on 16 yksikön pudotus viime vuoteen. Turussa toimitilojen saatavuutta kuvaava saldoluku on 37 (laskua viime vuoteen 5 yksikköä). Selvästi muita parempi toimitilojen ja tonttien saatavuus Turun alueella on Liedossa ja Kaarinassa. Liedossa toimitilojen ja tonttien saatavuutta kuvaava saldoluku on 67 (laskua viime vuoteen 2 yksikköä) ja Kaarinassa 58 (laskua viime vuoteen 5 yksikköä).

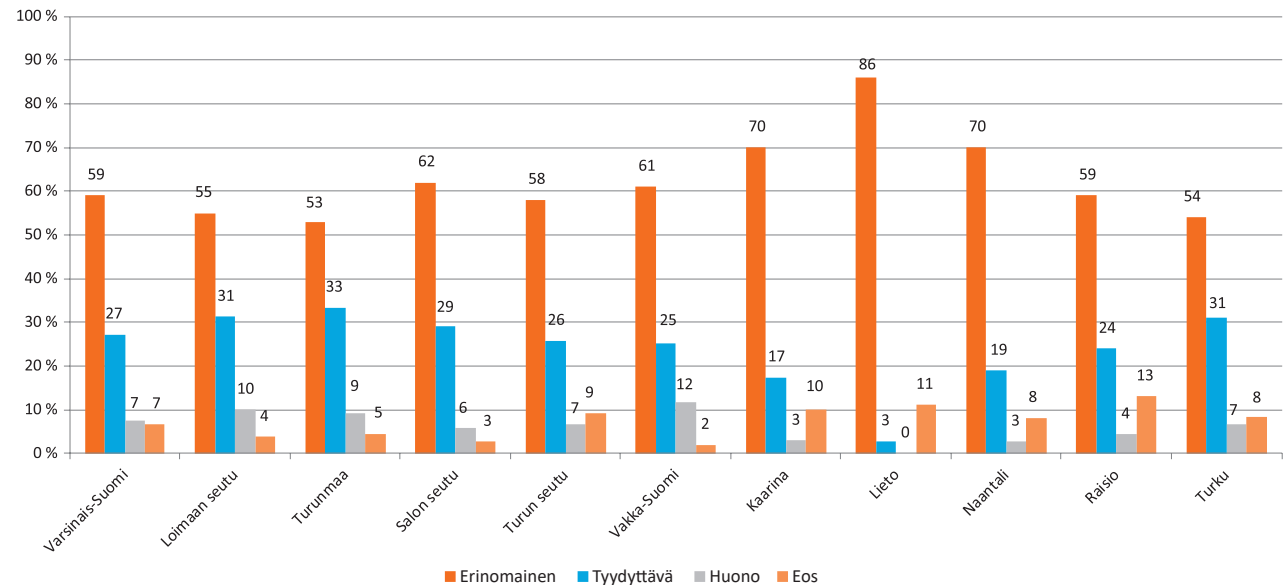
4.6. Peruspalvelujen toimivuuden arvioidaan heikentyneen hieman

Varsinaissuomalaiset pk-yritykset arvioivat peruspalvelujen toimivuuden heikentyneen hieman viime vuodesta, kun 54 prosenttia vastaajista (2 %-yksikköä vähemmän kuin viime vuonna) pitää peruspalvelujen toimivuutta vähintään hyvänä ja tilannetta kuvaava saldoluku 47 on laskenut viime vuodesta 3 yksikköä.

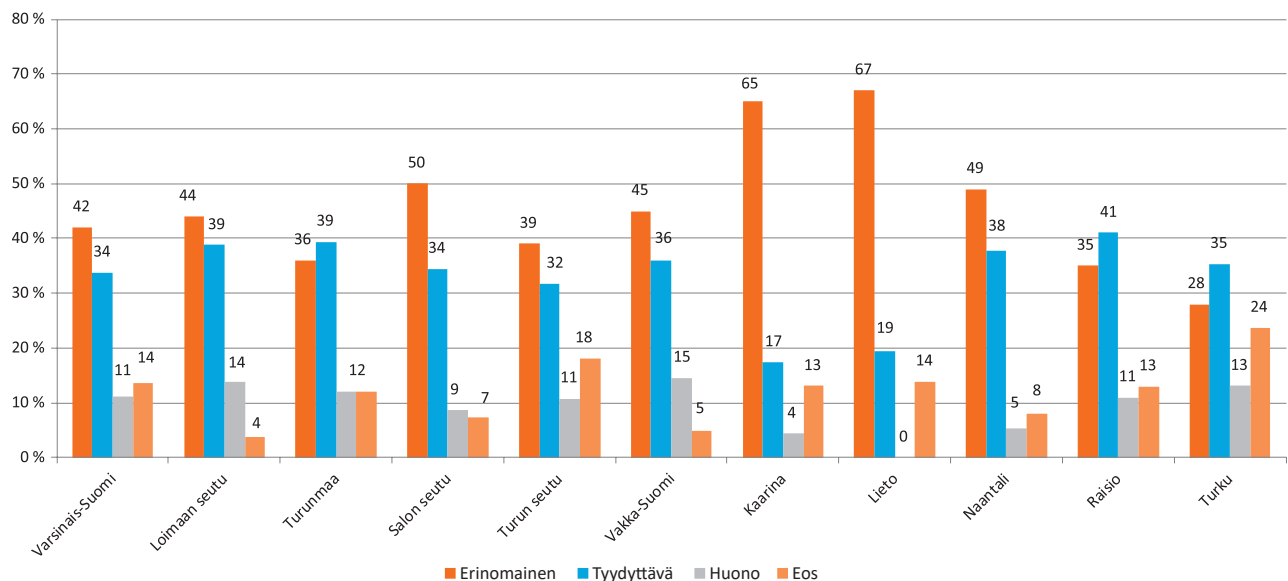
Parhaaksi peruspalvelujen toimivuus on seutukuntavertailussa arvioitu tänä vuonna Vakka-Suomessa, jossa peruspalveluiden toimivuutta kuvaava saldoluku on 51 (nousua viime vuoteen 1 yksikkö). Toiseksi parhaana tilannetta pitävät turunmaalaiset yritykset. Turunmaalla saldoluku on myös noussut eniten ja saldoluvussa 49 on 9 yksikön nousu viime vuoteen verrattuna. Muissa seutukunnissa arviot peruspalveluiden toimivuudesta ovat laskeneet hieman. Turun seudulla peruspalveluiden toimivuutta kuvaava saldoluku on 47 (laskua viime vuoteen 6 yksikköä), Salon seudulla 45 (laskua viime vuoteen 5 yksikköä) ja Loimaan seudulla 40 (laskua viime vuoteen 6 yksikköä).

Turun alueen kunnista parhaan arvion yrittäjiltä peruspalvelujen toimivuudesta saa Lieto, jossa peruspalveluita kuvaava saldoluku on 81 (nousua viime vuoteen 19 yksikköä). Lieto on myös ainoa kunta Turun seudulla, jossa arvio peruspalveluiden toimivuudesta on parantunut viime vuodesta. Kaarinassa peruspalveluita kuvaava saldoluku on 72 (laskua viime vuoteen 4 yksikköä). Naantalissa saldoluku on 67 (laskua viime vuoteen 14 yksikköä), Raisiossa saldoluku on 48 (laskua viime vuoteen 11 yksikköä) ja Turussa 38 (laskua viime vuoteen 3 yksikköä). Kymmenen eniten vastauksia keränneen kunnan joukossa selvästi muita heikompi tilanne on Loimaalla, jossa peruspalveluita kuvaava saldoluku on 3 ja siinä on peräti 34 yksikön lasku viime vuoteen verrattuna.

KUNNAN YRITTÄJYYSIKILMAPIIRI VUONNA 2018

KUNNAN JA YRITYSTEN VÄLINEN YHTEISTYÖ VUONNA 2018

5. VAIHTUVAT KYSYMYKSET

Varsinais-Suomen Maakuntaennusteen vuosittain vakiona pysyvien kysymysten lisäksi kyselyssä on mukana myös vuosittain vaihtuvia kysymyksiä. Vuoden 2018 Varsinais-Suomen Maakuntaennusteen vaihtuvissa kysymyksissä selvitettiin tänä vuonna digitalisaation vaikutuksia yritysten toimintaan, yritysten digiosaamisen tasoa, henkilötietoja sisältävien rekisterien ylläpitoa, valmiuksia EU:n tietosuoja-asetuksen huomioimisessa, yrittäjien työterveyshuollon ja eläketurvan järjestämistä sekä yritysten vakuutusturvaa. Lisäksi Maakuntaennusteen lisäkysymyksissä kysyttiin yrittäjien näkemyksiä Varsinais-Suomen kilpailukykyyn vaikuttavista tekijöistä, soite-uudistuksen vaikutuksesta yritysten toimintaan, Sipilän hallituksen tärkeimmistä talouspoliittisista kysymyksistä sekä arvioita Sipilän hallituksen toiminnasta pk-yritysten näkökulmasta.

Osa Maakuntaennusteen vaihtuvien kysymysten tuloksista julkaistaan tässä raportissa ja osa myöhemmin alkuvuonna 2018.

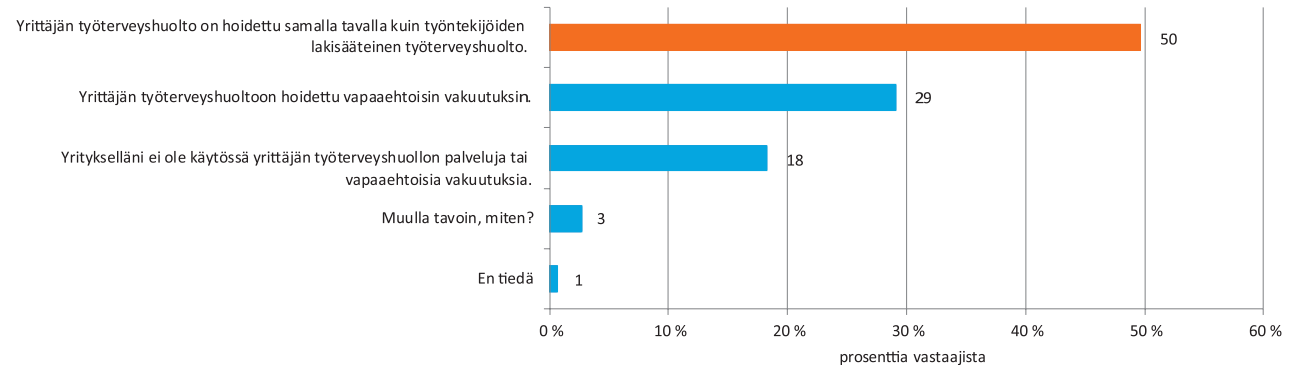
5.1. Pääosa yrittäjistä hoitanut työterveys- huoltonsa hyvin

Varsinaissuomalaiset yrittäjät ovat hoitaneet oman työterveys- huoltonsa pääosin hyvin, kun puolet vastaajista kertoo, että oma työterveyshuolto on hoidettu samalla tavalla kuin yrityksen työntekijöiden lakisääteinen työterveyshuolto. Tämän lisäksi 29 prosenttia kertoo hoitavansa oman työterveyshuoltonsa vapaaehtoisin vakuutuksin. Noin joka viidennellä yrittäjällä ei kuitenkaan ole käytössä työterveyshuollon palveluja.

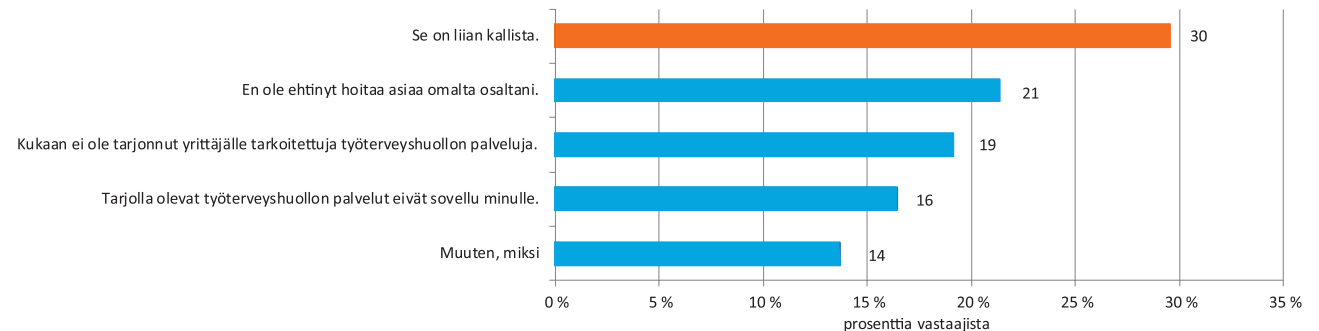
Yrittäjät, jotka eivät ole ottaneet käyttöön työterveyshuollon palveluja, ilmoittavat suurimmiksi syiksi, että työterveyshuollon palvelut ovat liian kalliita (30 prosenttia vastaajista) tai ettei kukaan ole tarjonnut heille sopivia palveluja (19 prosenttia vastaajista). Vastaajista 21 prosenttia kertoo, etteivät he ole ehtineet hoitaa asiaa. Vajaa viidennes (16 prosenttia) sanoo, etteivät tarjolla olevat työterveyshuollon palvelut sovellu hänelle. Ne, jotka eivät ole hoitaneet yrittäjän työterveyshuoltoa, luottavat pääasiassa julkiseen terveydenhuoltoon.

Parhaiten yrittäjän työterveyshuollon palvelut on hoidettu 10–49 henkilöä työllistävissä yrityksissä, joista vain 1 % ilmoittaa, ettei käytössä ole yrittäjän työterveyshuollon palveluja tai yksityisiä vakuutuksia yrittäjän työterveyshuollon järjestämiseksi. Lähes yhtä hyvä tilanne on yli 50 henkilöä työllistävissä yrityksissä, joissa yrittäjän työterveyshuolto on jäänyt hoitamatta vain 4 prosentissa yrityksissä. Yksinyrittäjistä kolmannes (33 prosenttia) ilmoittaa, ettei yrityksellä ole käytössä yrittäjän työterveyshuollon palveluja tai vapaaehtoisia vakuutuksia ja vastaavasti noin joka kymmenes (11 prosenttia) 2–9 työntekijää työllistävästä yrittäjästä ilmoittaa, ettei yrittäjän työterveyshuolto ole järjestetty.

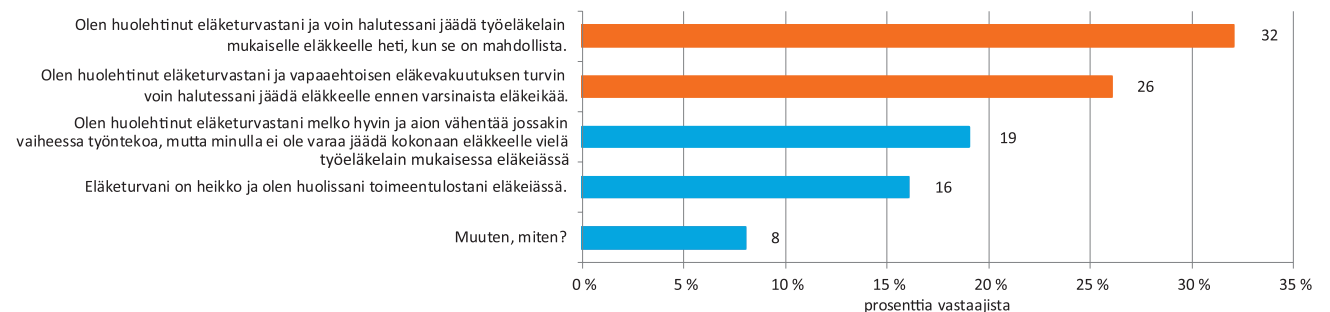
YRITTÄJÄN TYÖTERVEYSHUOLTO

SYY SIIHEN, ETTEI YRITTÄJÄN TYÖTERVEYSHUOLTOA OLE JÄRJESTETTY (ne yrittäjät, jotka ilmoittavat, ettei yrittäjän työterveyshuoltoa ole järjestetty)

ARVIO OMASTA ELÄKETURVASTA

5.2. Yrittäjät huolehtineet omaisuutensa vakuuttamisesta

Vuoden 2018 Maakuntaennusteessa selvitettiin myös varsinais-suomalaisien yrittäjien vakuutus- ja eläketurvaa. Yrittäjistä suurin osa on vakuuttanut omaisuutensa, kun 82 prosenttia vastaajista ilmoittaa, että heillä on omaisuusvakuutus. Erityisesti 10–49 henkilöä työllistävässä yrityksissä omaisuusvakuutukset ovat kunnossa, kun 97 prosenttia vastaajista ilmoittaa vakuuttaneensa yrityksen omaisuuden.

Yksinyrittäjät kertovat vakuuttaneensa eniten omaisuuttaan, oikeusturvaansa ja yrittäjän tapaturman varalta. Vähiten yksinyrittäjät kertovat hankkineensa ryhmähenkivakuutuksia ja yrittäjän vapaaehtoisia eläkevakuutuksia. Kokoluokassa 2–9 henkilöä työllistävät yritykset eniten on hankittu lakisääteisiä TEL- tai TyEL-, omaisuus- ja oikeusturvavakuutuksia. Vähiten tämän kokoluokan yritykset kertovat hankkineensa yrittäjän sairauskuluvakuutuksia ja yrittäjän vapaaehtoisia eläkevakuutuksia. Yrityskokoluokassa 10–49 henkilöä työllistävät parhaiten on vakuutettu omaisuus. Myös oikeusturvavakuutukset ja lakisääteiset TEL- ja TyEL -vakuutukset on hoidettu lähes kaikissa tämän kokoluokan vastaajayrityksissä. Heikoiten 10–49 henkilöä työllistävät yritykset ovat hoitaneet yrittäjän sairauskuluvakuutuksen ja henkivakuutuksen. Yli 50 henkilöä työllistävässä yrityksissä parhaiten on vakuutettu oikeusturva, han-

kittu lakisääteiset TEL- ja TyEL -vakuutukset sekä vakuutettu omaisuus ja ajoneuvot. Heikoiten tämän kokoluokan yrityksissä on hoidettu yrittäjän vapaaehtoiset eläkevakuutukset ja henkivakuutus.

5.3. Pienempien kokoluokkien yrityksissä on enemmän eläkeajan toimeentulosta huolestuneita yrittäjiä

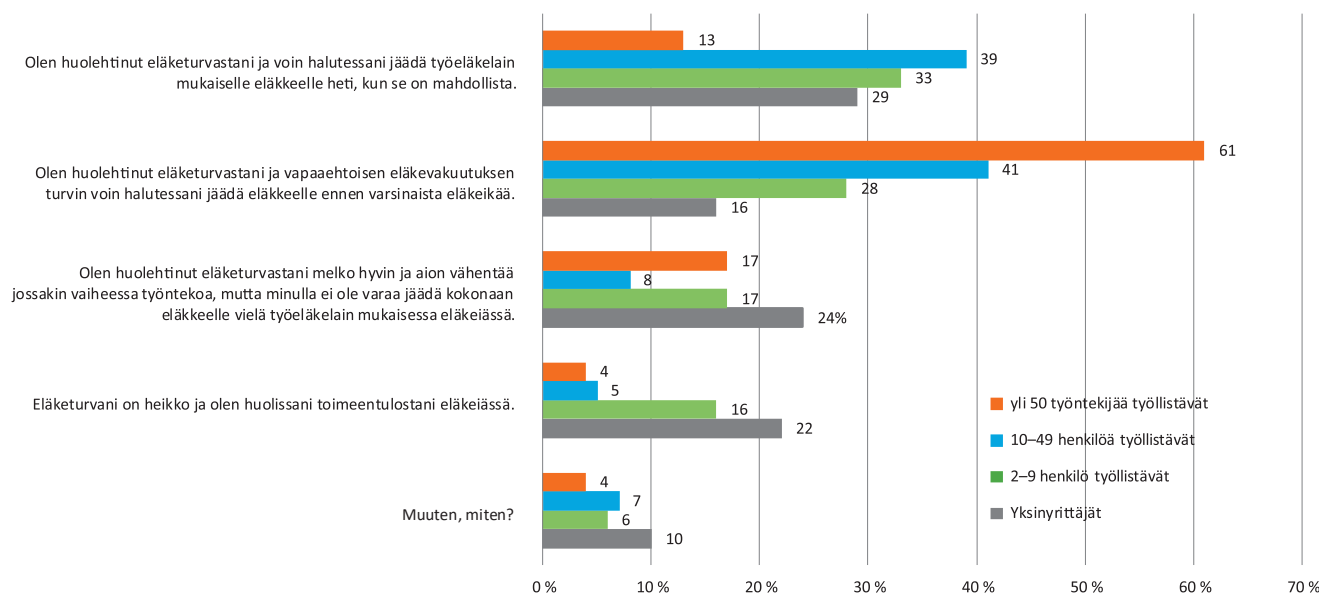
Lähes kaksi kolmasosaa Varsinais-Suomen Maakuntaennusteseen vastanneista yrittäjistä arvioi, että he ovat hoitaneet oman eläketurvansa niin, että he voivat jäädä eläkkeelle viimeistään työeläkelain mukaisen eläkeiän koittaessa. Noin neljännes vastaajista ilmoittaa, että he ovat hoitaneet eläketurvansa siten, että he voivat jäädä halutessaan eläkkeelle jo ennen varsinaista eläkeikää. Reilu kolmannes vastaajista arvioi, että heidän eläketurvassaan on puutteita. Noin joka viides arvioi, että hänellä ei ole varaa jäädä kokonaan eläkkeelle vielä työeläkelain mukaisessa eläkeiässä. Vastaajista 16 prosenttia on puolestaan huolissaan omasta toimeentulostaan eläkeiässä ja nämä vastaajat arvioivat oman eläketurvansa heikoksi.

Parhaimmaksi oman eläketurvansa arvioivat 10–49 henkilöä työllistävässä yrityksissä toimivat yrittäjät. Tässä yrityskokoluokassa 80 prosenttia arvioi voivansa jäädä halutessaan työeläkelain mukaiselle eläkkeelle heti, kun se on mahdollista tai

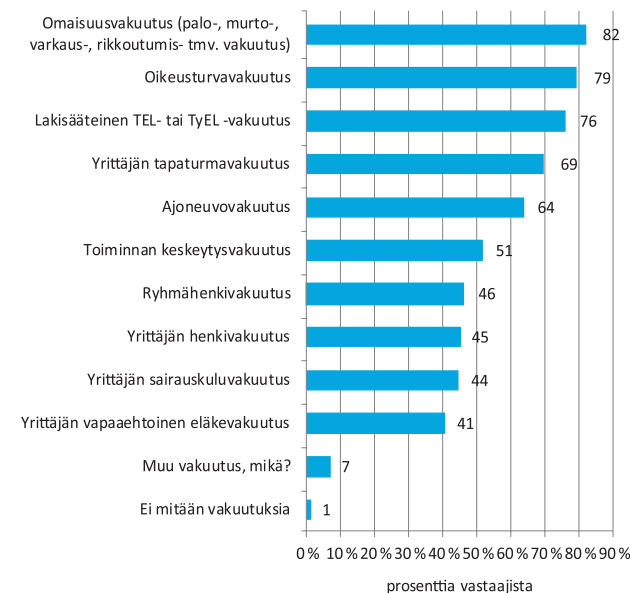
halutessaan jo ennen varsinaista eläkeikää ja vain 5 prosenttia on huolissaan toimeentulostaan eläkeiässä. Myös yli 50 henkilöä työllistävien yritysten yrittäjien asiat ovat hoidossa varsin hyvin, kun 74 prosenttia arvioi hoitaneensa eläketurvansa niin, että he voivat jäädä eläkkeelle joko ennen varsinaista eläkeikää tai viimeistään eläkeiän koittaessa. Tämän kokoluokan yrittäjistä 16 prosenttia on kuitenkin huolissaan toimeentulostaan eläkeiässä heikosta eläketurvasta johtuen.

Pienemmissä yrityskokoluokissa yrittäjät ovat enemmän huolissaan omasta eläketurvastaan. Silti 2–9 henkilöä työllistävässä yrityksissä 61 prosenttia vastaajista arvioi eläketurvansa olevan kunnossa ja eläkkeelle pääsyn olevan mahdollista viimeistään työeläkelain mukaisessa eläkeiässä. Vastaavasti 45 prosenttia yksinyrittäjistä uskoo eläketurva-asioiden olevan hoidossa siten, että eläköityminen on mahdollista viimeistään työeläkelain mukaisessa eläkeiässä. 2–9 henkilöä työllistäviä yrityksiä edustavista yrittäjistä 17 prosenttia arvioi, että heidän pitää jatkaa työntekoa jossain määrin vielä eläkkeellä turvatakseen toimeentulonsa. Tämän kokoluokan yritysten yrittäjistä 16 prosenttia on huolissaan toimeentulostaan eläkeiässä. Yksinyrittäjistä noin joka neljäs arvioi, että he ovat huolehtineet eläketurvastaan melko hyvin ja aikovat vähentää työntekoa jossakin vaiheessa, mutta heillä ei ole varaa jäädä kokonaan eläkkeelle. Yksinyrittäjistä noin joka viides kokee eläketurvansa heikoksi ja on huolissaan toimeentulostaan eläkeiässä.

ARVIO OMASTA ELÄKETURVASTA ERI YRITYSKOKOLUOKISSA

PK-YRITYSTEN VAKUUTUKSET

Landskapsprognosen för Egentliga Finland 2018:

Ekonomi i Egentliga Finland i god tillväxtfart

Resultaten i Egentliga Finlands landskapsprognos för 2018 visar att företagarna i landskapet ser fram emot tillväxt redan för tredje året i följd.

De uppgifter som vi samlat in från 1 004 små och medelstora företagare inför Egentliga Finlands landskapsprognos visar att företagarna i landskapet axlar det nya verksamhetsåret i positiv stämning, och att de ekonomiska förväntningarna stiger för tredje året i följd. Resultaten i landskapsprognosen visar att företagarna förväntar sig såväl förbättrad omsättning som lönsamhet, och att investeringarna kommer att öka jämfört med det i fjol. Företagarnas betydelse som sysselsättare i Egentliga Finland fortsätter vara stark, och man tror på växande personalstyrkor inom medlemsföretagen i Egentliga Finlands Företagare för detta år.

Företagarna tror i år på en allt gynnsammare ekonomisk tillväxt i Egentliga Finland. Trots att den positiva trenden inom ekonomiska förväntningar något har avtagit jämfört med de två föregående åren närmar sig landskapets företagares ekonomiska förväntningar för detta år fortfarande toppåren under 1990- och 2000-talen.

Egentliga Finlands Företagare har inom sin medlemskår alltsedan 1993 kartlagt konjunkturförväntningar inför det kommande året. Under hösten 1999 kom Andelsbankerna i Egentliga Finland med i samarbetet med företagarna. Landskapsprognosen för 2018 är redan nummer 19 i ordningen av de rapporter som vuxit fram som ett resultat av samarbetet mellan andelsbankerna och företagen, och samtidigt den sjufemte Landskapsprognosen för Egentliga Finland genom tiderna.

Som grund för Landskapsprognosen för Egentliga Finland ligger en enkät som Egentliga Finlands Företagare låtit göra bland sina medlemmar. I år skickades enkäten till de 7 476 företagarmedlemmar som hade meddelat sin e-postadress. Undersökningen utfördes under de två första veckorna i november i form av en Internet-enkät. Svar erhöles från totalt 1 004 företagare, vilket innebär att 13,4 % av alla dem som fick enkäten besvarade den.

Bland företagarna i Egentliga Finland tror 48 % på en ökad omsättning, 42 % på att den förblir på oförändrad nivå och 10 % på att omsättningen kommer att minska. Saldovärdet för omsättningsförväntningarna ligger i år på 38, och visar därmed en ökning på 4 enheter jämfört med i fjol.

Även lönsamhetsförväntningarna har stigit jämfört med i fjol. 39 % av dem som svarade förväntar sig förbättrad lönsamhet, medan 50 % uppskattar att lönsamheten kommer att stanna på en oförändrad nivå. Saldovärdet för förväntningarna på lönsamhetsutveckling ligger i år på 28, och det innebär en ökning på 2 enheter jämfört med i fjol.

Personalstyrkan förväntas också utvecklas gynnsamt i år. Var femte företagare i landskapet, 20 %, tror att företaget kommer att

Företagsprofilen hos de företag som deltog i utformningen av denna Landskapsprognos:

(förändringen i procentenheter från föregående år inom parentes)

Placering:

Åboregionen	60 %	(-4)
Saloregionen	15 %	(+ 2)
Nystadsregionen	10 %	(+ 2)
Loimaaregionen	8 %	(-2)
Åboland	7 %	(+ 1)

Bransch:

Tjänster	48 %	(+ 3)
Handel	15 %	
Byggnadsbranschen	15 %	(-1)
Industri	10 %	(-1)
Transport	6 %	
Lantbruk, fiske och viltnäring	3 %	(-1)
Informationsteknik	2 %	

Antal anställda:

Enpersonsföretag	39 %	(+ 2)
Mycket små företag (2-9)	47 %	(-3)
Små företag (10-49)	12 %	
Medelstora och stora företag (50-)	2 %	

Företagsprofilen för de företag som besvarade enkäten visar endast smärre förändringar från år till år.

öka sin personalstyrka i år. Saldovärdet för personalutvecklingen ligger i år på 14, och har alltså stigit med två enheter jämfört med i fjol.

Även vad investeringarna beträffar ser företagarna i Egentliga Finland positivt på detta år. Nästan en fjärdedel av företagen, 24 %, uppskattar att de kommer att öka sina investeringar. Saldovärdet för investeringarna landar i år på 12, vilket är 4 enheter bättre än under förra året.

Företagarnas ekonomiska förväntningar i de olika regionkommunerna har förutom i Åboregionen likaså stigit jämfört med i fjol. Även i Åbo ligger förväntningarna på samma nivå som i fjol. Särskilt företagarna i Åboland och i Saloregionen förväntar sig ökad omsättning. Företagarna i Åboland ställer sig mer hoppfulla beträffande en positiv omsättningsutveckling. Åboland och Nystadsregionen har de högst ställda förhoppningarna på personalökning. I Åboregionen hittar man däremot den största andelen företagare som tror på att företagets personal kommer att öka. I samtliga regionkommuner förutom i Åboregionen förväntar man sig ökade investeringar. De största investeringsavsikterna finns i Åboland, och där finns också den största andelen av företagare i landskapet som meddelar att de kommer att öka sitt antal investeringar i år.

Om resultaten granskas per kommun visar det sig att företagarna i Nådendal och i Reso har de högst ställda förhoppningarna på årets ekonomiska förväntningar. Även i Åbo ligger stämningarna högt beträffande de ekonomiska förväntningarna.

De branschvisa tillväxtförväntningarna har stigit inom så gott som alla branscher jämfört med i fjol, och inga branscher visar negativa saldivärden i detta avseende. Särskilt inom informationstekniken tror man i år på tillväxt. Förväntningarna på omsättningsutveckling är höga inom samtliga branscher, och de har förbättrats sedan i fjol på alla branscher förutom inom handeln och industrin. Lönsamhetsförväntningarna har förbättrats på alla branscher utom industrin. Även personalstyrkan kan man inom samtliga branscher förvänta sig att stiga i år. De högst ställda förväntningarna på personalökningar kan de företagare som fungerar inom industrin, informationstekniken och byggnadsbranschen se fram emot. Investeringsavsikterna ligger enligt resultaten i landskapsenkäten högst inom informationstekniken. Resultaten i landskapsprognosen förutsäger att de små och medelstora företagarnas roll som skapare av nya arbetstillfällen fortsättningsvis kommer att ligga på en hög nivå och att de små och medelstora företagen även i år kommer att skapa tusentals nya arbetsplatser i Egentliga Finland.

Liksom i fjol är stämningarna fortsättningsvis de bästa i den största storleksklassen av företag, dvs. små och medelstora företag som sysselsätter mer än 50 personer.

Andelsbankens position som företagarnas bankkumpan i Egentliga Finland är fortsättningsvis stabil. År efter år anger företagarna Andelsbanken som deras viktigaste bankpartner. I år har Andelsbankens andel som bankpartner för företagen i Egentliga Finland ytterligare stigit, och 53 % av dem som svarade anger Andelsbanken som sin primära bank. De viktigaste skadeförsäkringsbolagen för de små och medelstora företagen är LokalTapiola och OP Försäkringar. Företagarna anser att den personliga betjäningen är den viktigaste faktorn vid val av såväl bank- som försäkringspartners.

En femtedel av företagarna i Egentliga Finland uppskattar sig behöva extern finansiering i år. För de små och medelstora företagen utgör bankkrediter den viktigaste formen av extern finansiering.

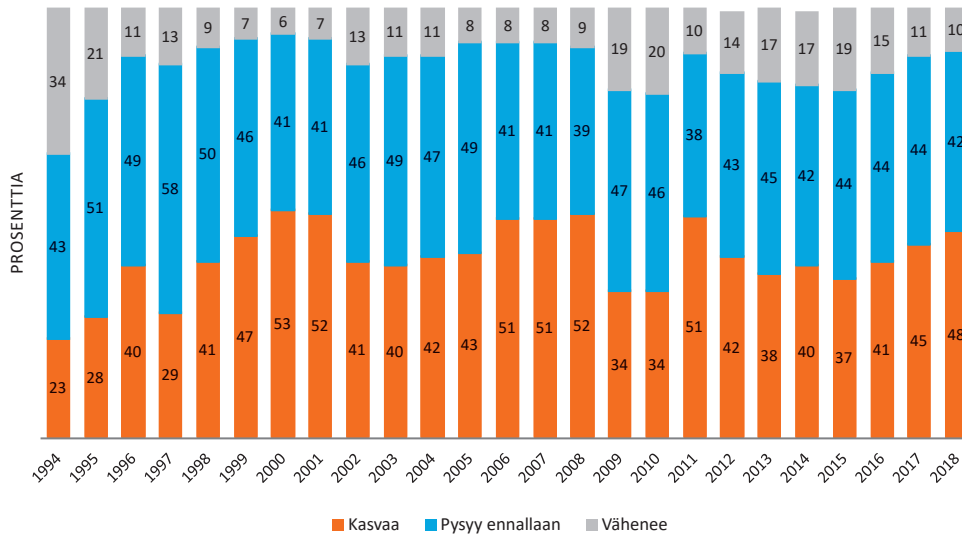
På basen av de svar som gavs i landskapsprognosen har företagarklimatet och samarbetet mellan kommun och företagare ytterligare förbättrats i Egentliga Finland. Även i en jämförelse regionkommuner emellan framgår det att såväl företagarklimatet som samarbetet mellan kommun och företagare huvudsakligen har förbättrats sedan i fjol. Den bästa situationen har i år bedömts finnas i Saloregionen. Den största förbättringen i hela landskapet av företagarklimatet och samarbetet mellan kommun och företagare finns i år i Åboland.

Företagarna i Egentliga Finland har i huvudsak skött sin företagshälsovård väl. Hälften av dem som svarade anger att företagarens egen företagshälsovård är ordnad på samma sätt som den lagstadgade företagshälsovården för företagets anställda. Majoriteten av företagarna har försäkrat sin egendom. Minst benägna har företagarna varit att teckna frivilliga pensionsförsäkringar.

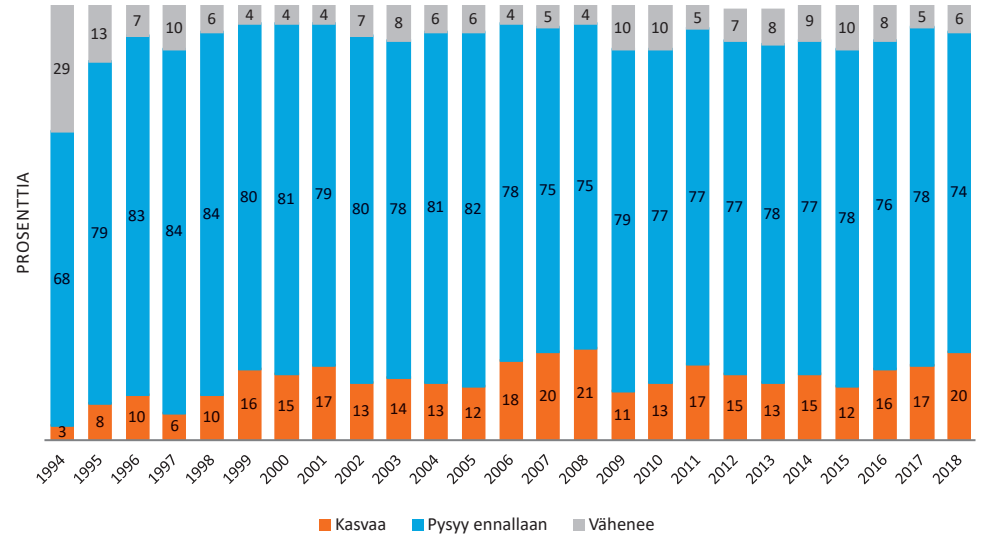
Nästan två tredjedelar av alla som besvarade frågorna i landskapsprognosen i Egentliga Finland bedömer att de har skött om sitt egen pensionsskydd så att de har en möjlighet att gå i pension senast vid den pensionsålder som fastställs i arbetspensionslagen, men en knapp femtedel oroar sig för egen utkomst under pensioneringen.

Varsinaissuomalaisten yritysten talouskehitysodotukset vuosina 1994–2018

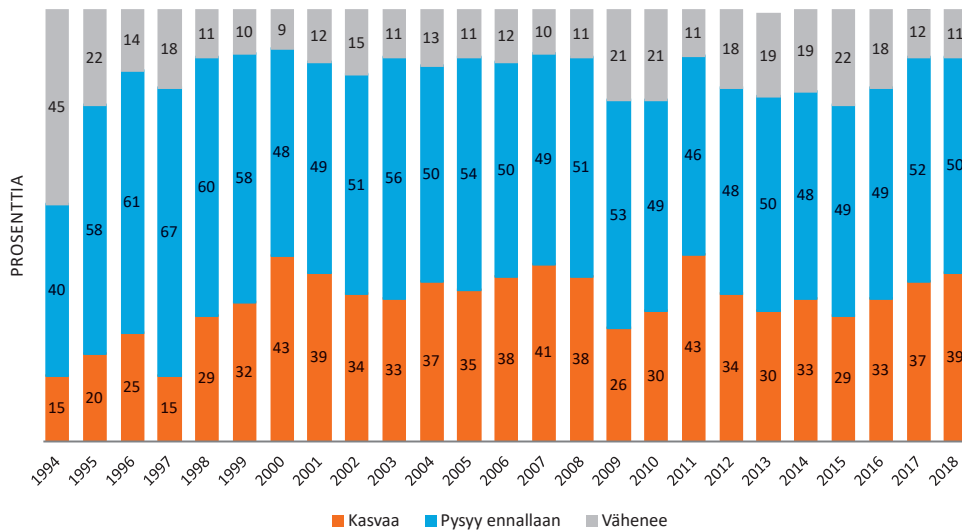
LIIVEVAIHTO-ODOTUKSET 1994–2018

HENKILÖSTÖMÄÄRÄN ODOTUKSET 1994–2018

KANNATTAVUUSODOTUKSET 1994–2018

INVESTOINTIAIKEET 1995–2018

